

Miljø- og Fødevareministeriet
Miljøstyrelsen

Indberetning af grundvandsdata

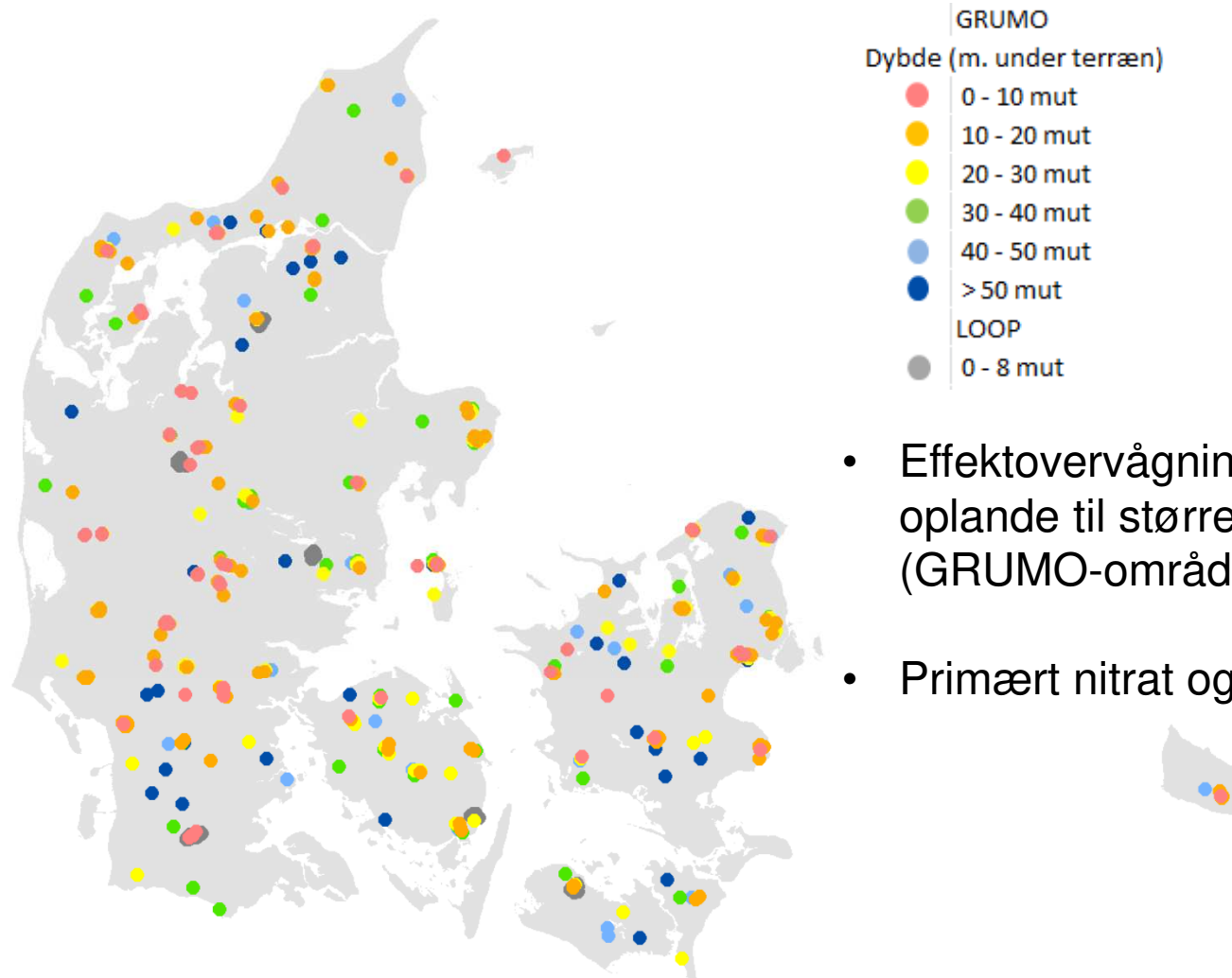
Blåt Fremdriftsforum
Den 30. marts 2017

Introduktion og kort overblik

v/ Rasmus Moes

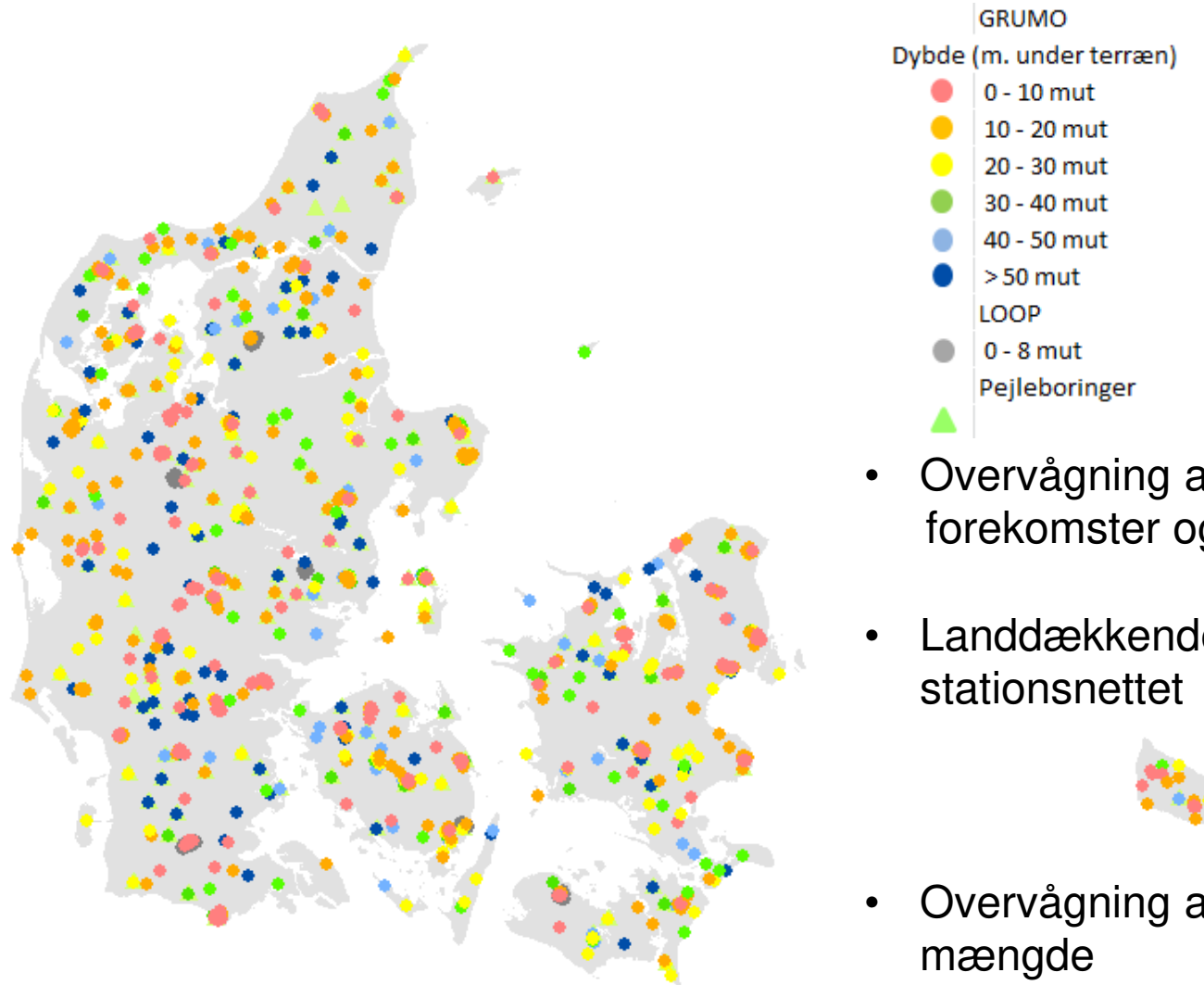
Grundvandsovervågningen anno 1987

- Effektovervågning i udvalgte oplande til større vandforsyninger (GRUMO-områder)
- Primært nitrat og pesticider

Grundvandsovervågningen i dag

- Overvågning af grundvandsforekomster og hovedoplade
- Landdækkende udbygning af stationsnettet
- Overvågning af kvalitet og mængde
- Årlig afrapportering

Det generelle billede af nitrat i grundvand

Grænseværdien for nitrat er 50 mg/liter

Overvågningen viser følgende overordnede resultater:

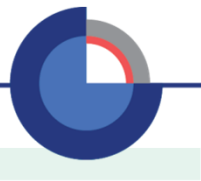
Grundvandsovervågningen (GRUMO):

- Der er overskridelser i ca. 20% af indtagene
- Der er overskridelser i 40% af indtagene i det iltede grundvand
- Der er overskridelser i alle dele af landet
- Der ses overordnet et svagt faldende niveau siden midten af 1980`erne

Vandværkernes boringskontrol:

- De almene vandforsyninger henter grundvand op af meget god kvalitet – kun 1% overskridelser

G E U S

Grundvandsovervågning

Teknisk gennemgang i MOF udvalget

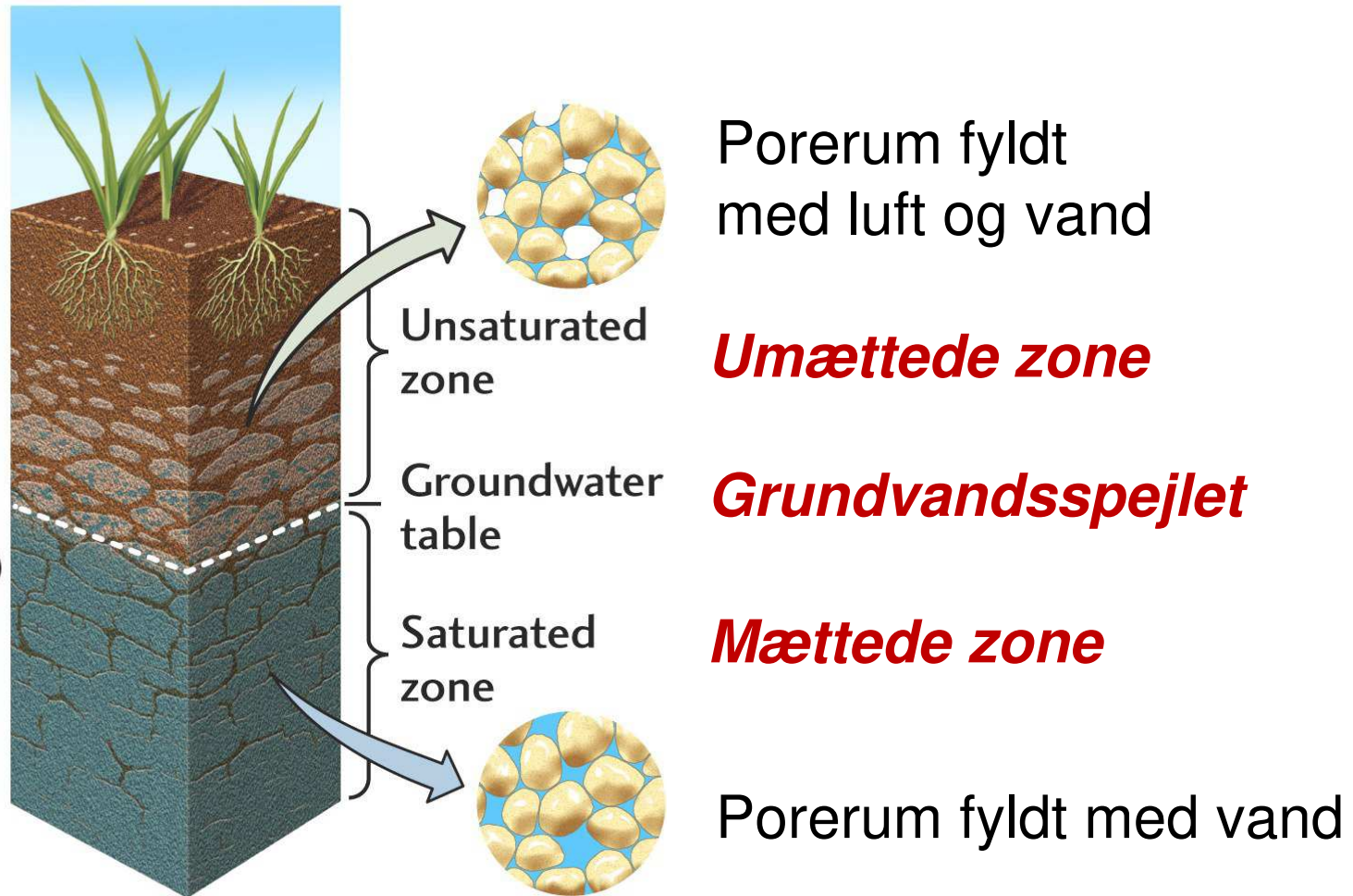
15. Marts 2017

Statsgeolog Claus Kjøller

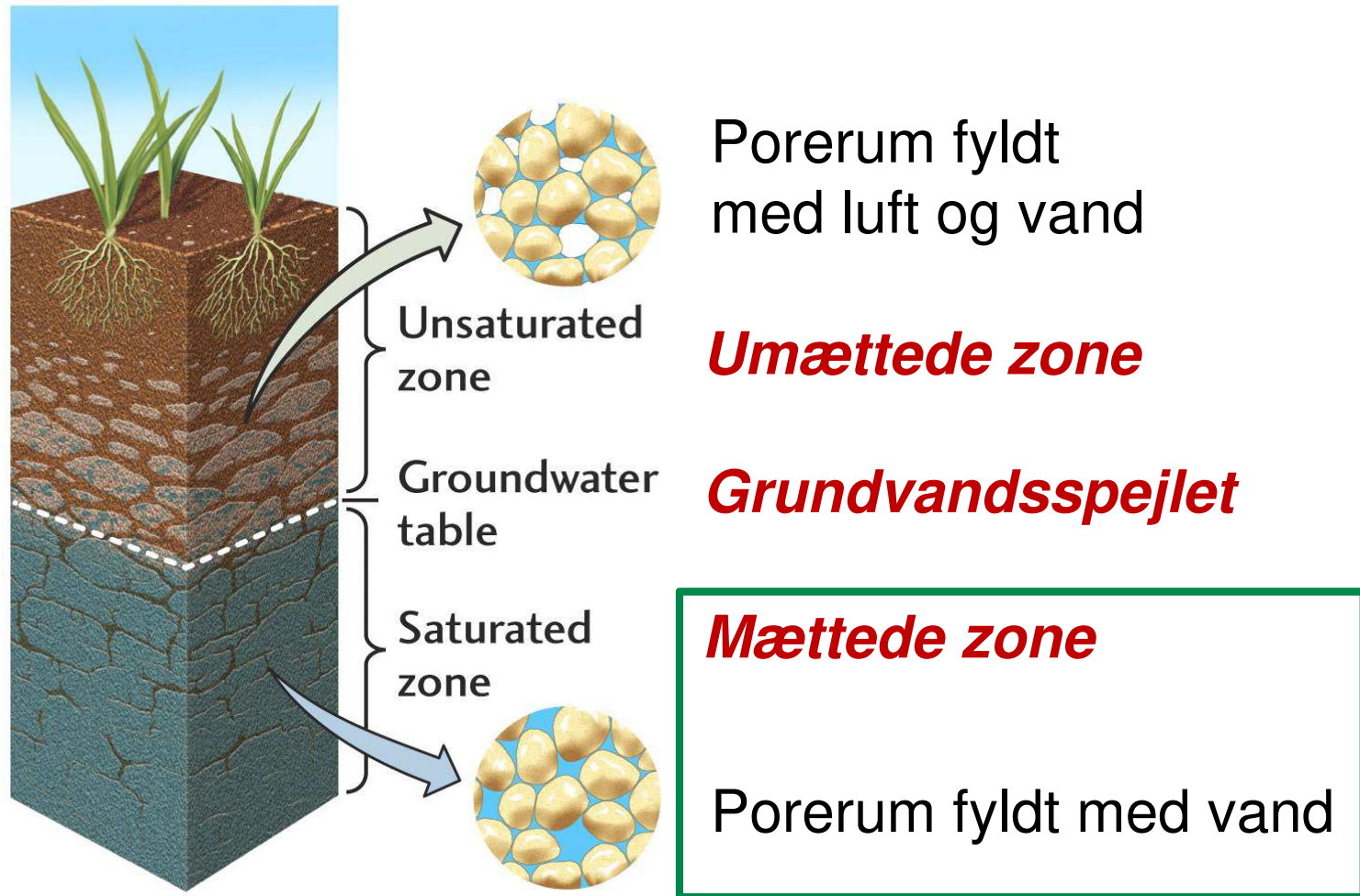
De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland
Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet

Definitioner - grundvand

Definitioner - grundvand

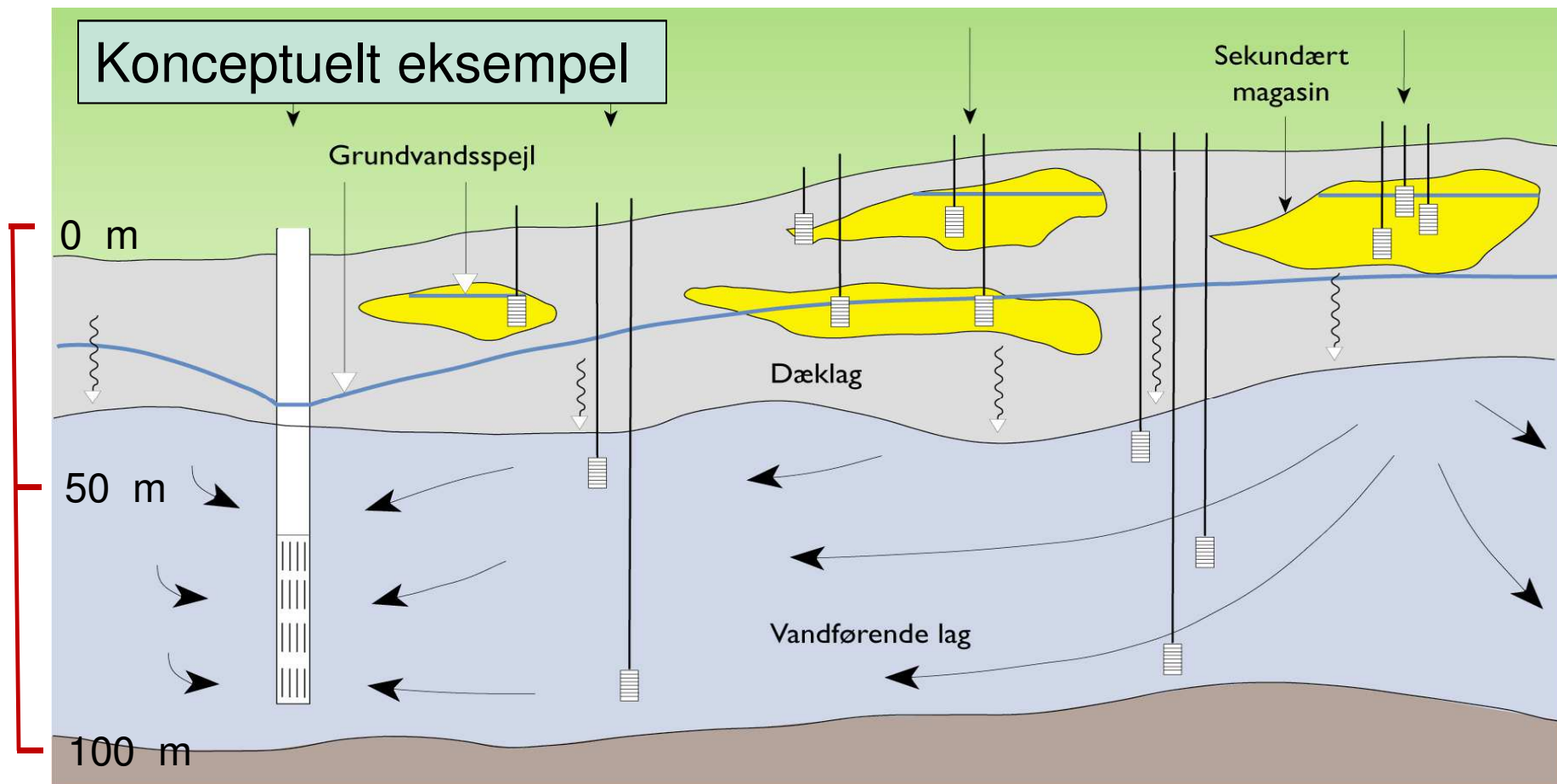
Definitioner - grundvandsmagasin

Geologisk lag, hvorfra der kan indvindes vand
– typisk sand, grus eller opsprækket kalk

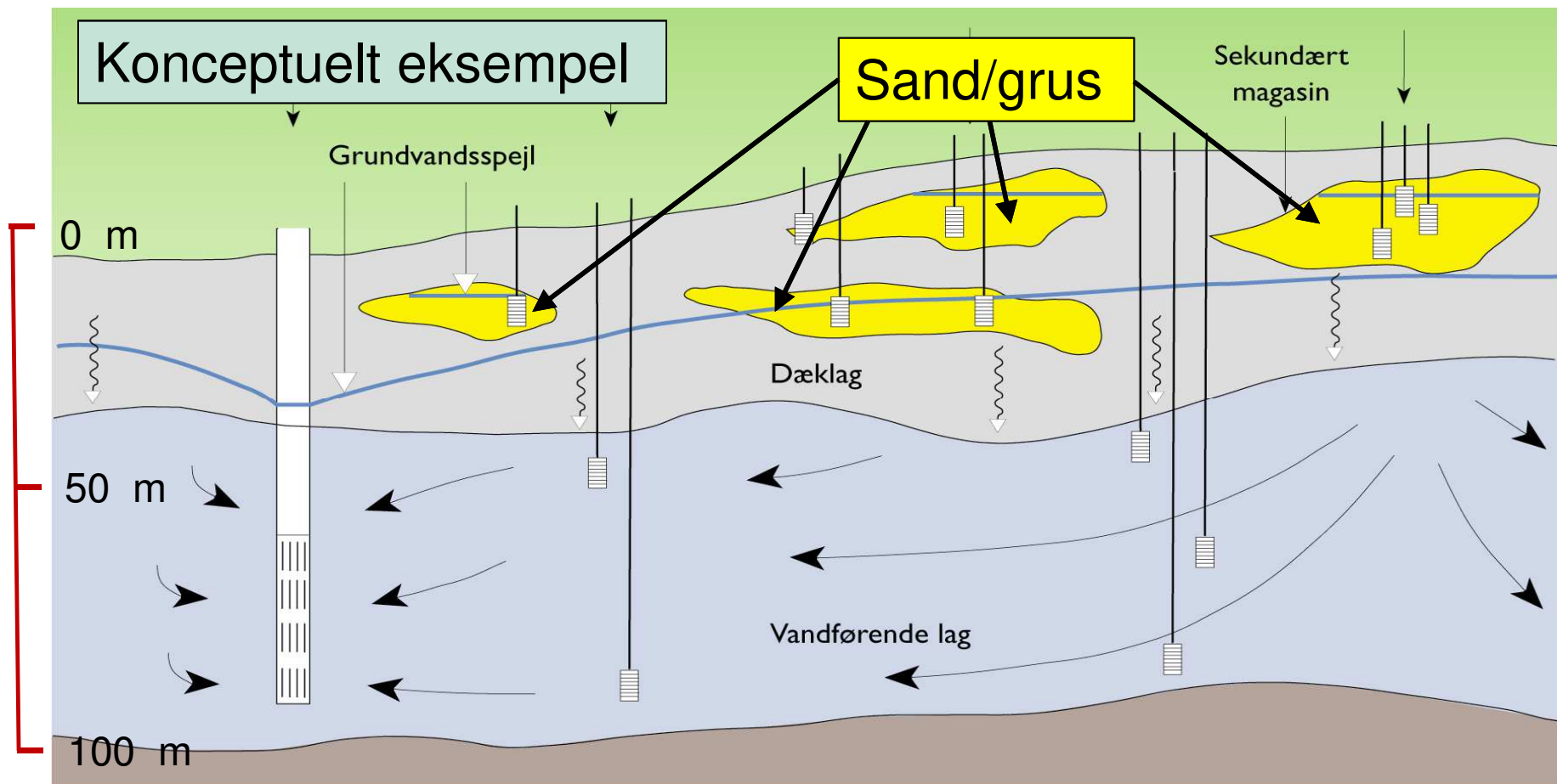
Definitioner - grundvandsmagasin

Geologisk lag, hvorfra der kan indvindes vand
– typisk sand, grus eller opsprækket kalk

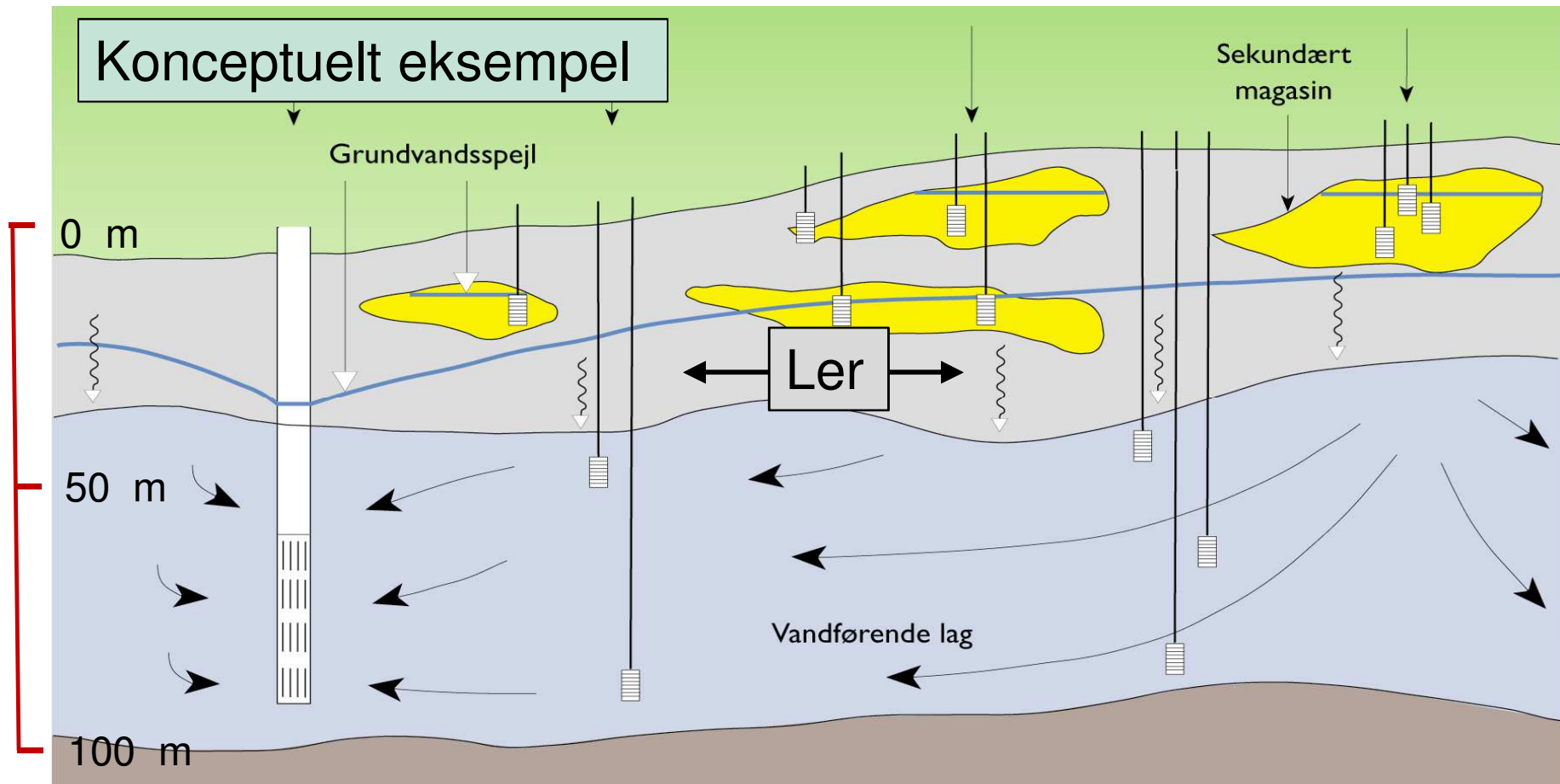
Definitioner - grundvandsmagasin

Geologisk lag, hvorfra der kan indvindes vand
– typisk sand, grus eller opsprækket kalk

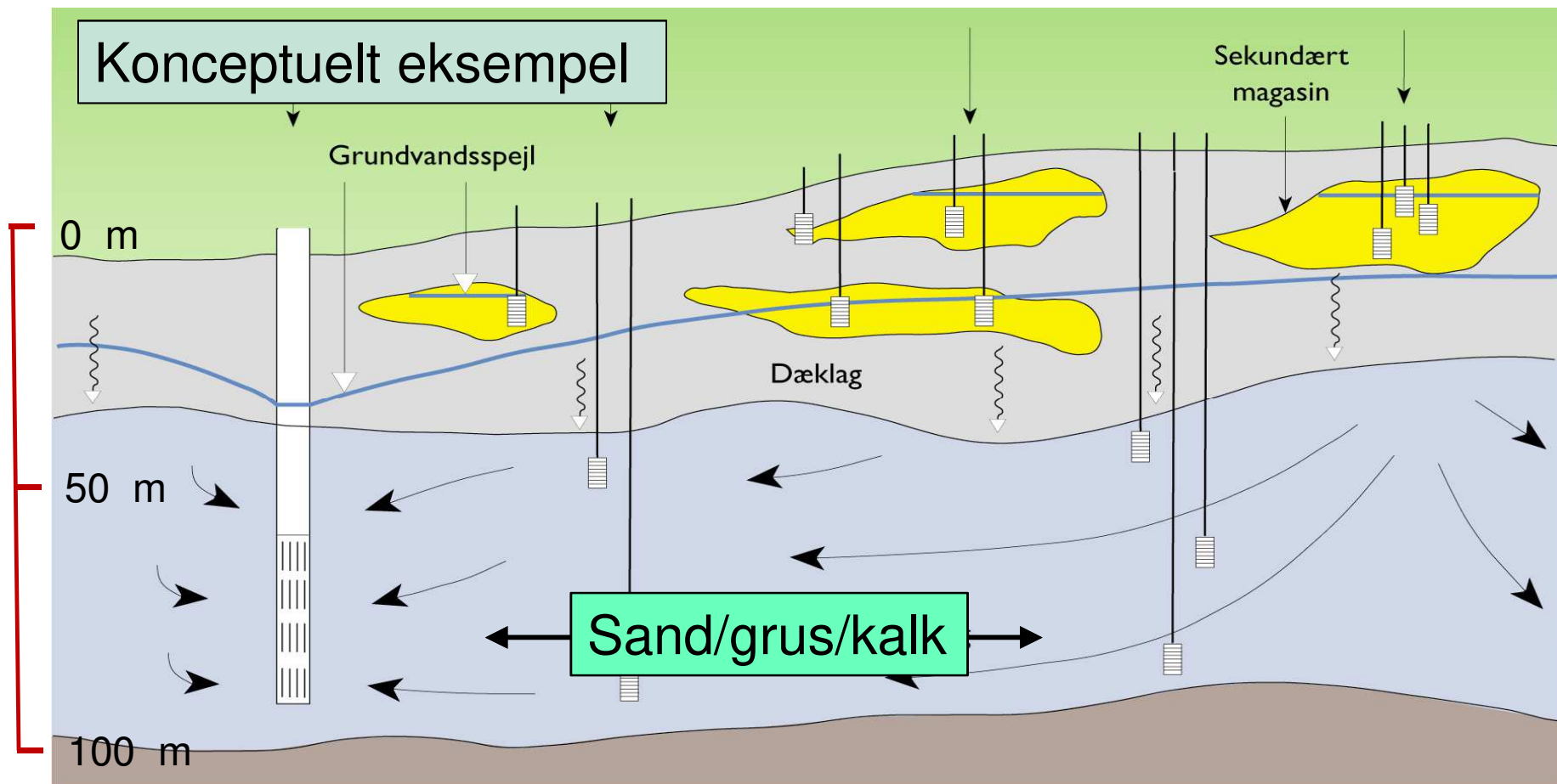
Definitioner - grundvandsmagasin

Geologisk lag, hvorfra der kan indvindes vand
– typisk sand, grus eller opsprækket kalk

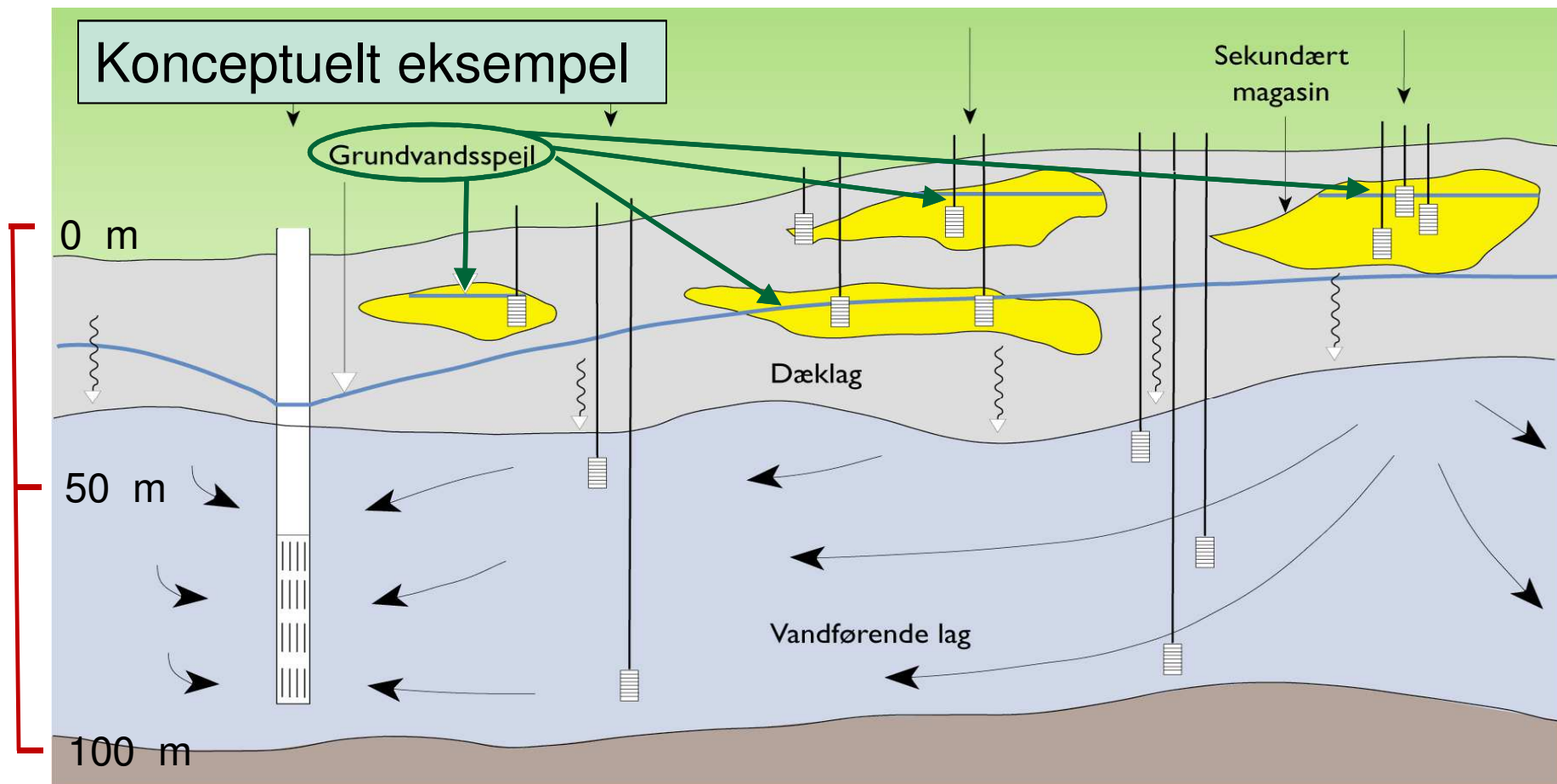
Definitioner - grundvandsmagasin

Geologisk lag, hvorfra der kan indvindes vand
– typisk sand, grus eller opsprækket kalk

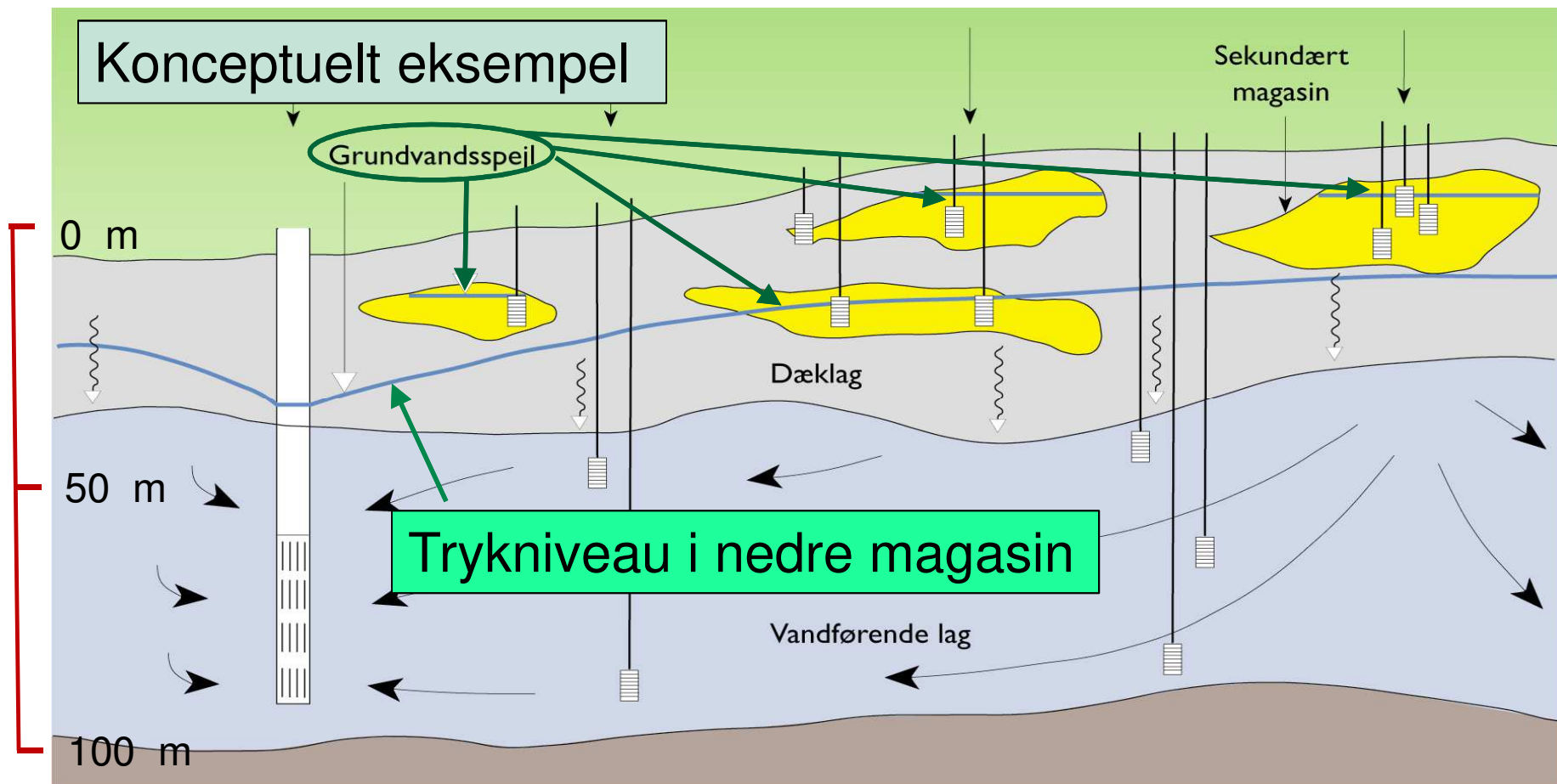
Definitioner - grundvandsmagasin

Geologisk lag, hvorfra der kan indvindes vand
– typisk sand, grus eller opsprækket kalk

Definitioner - grundvandsmagasin

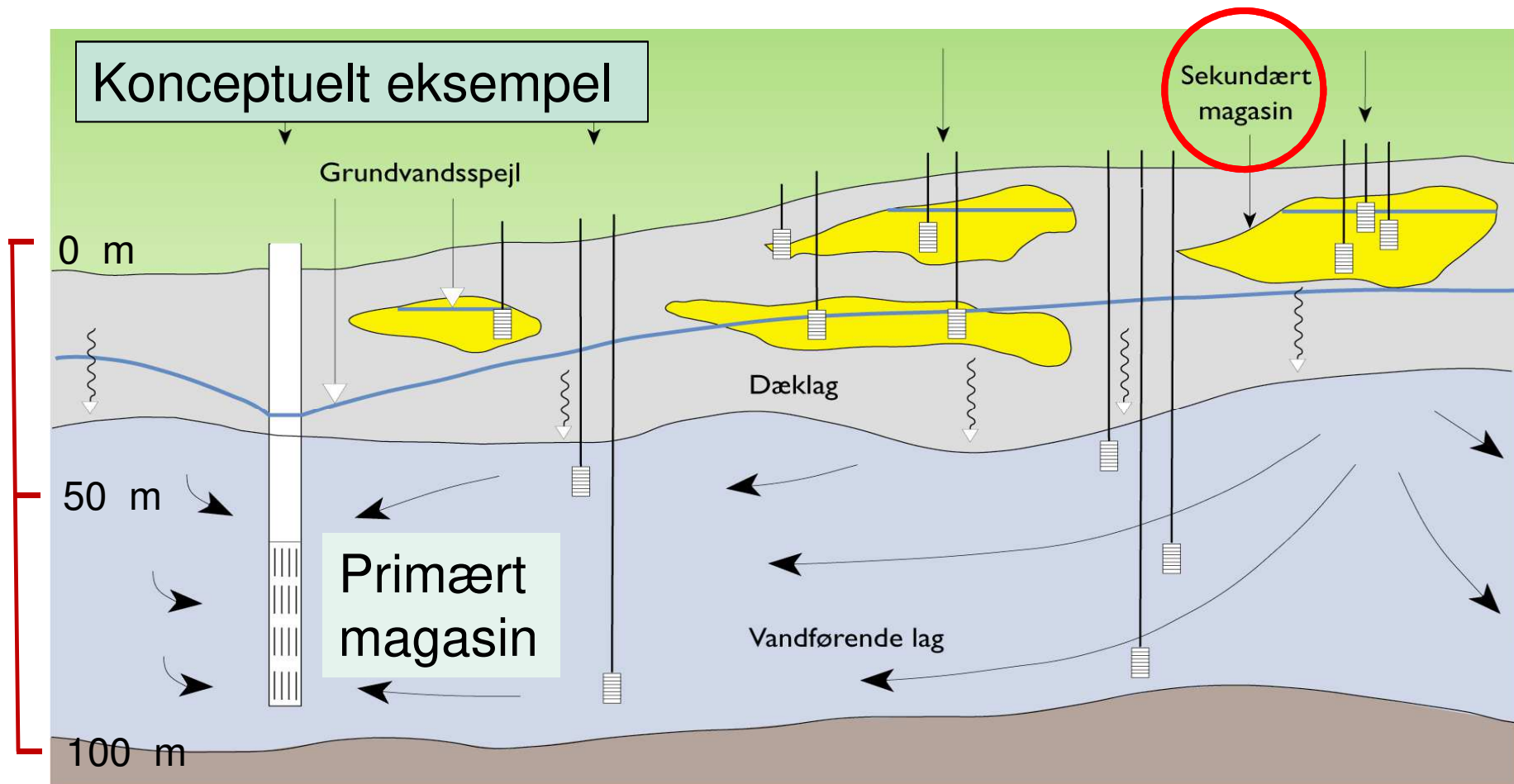
Geologisk lag, hvorfra der kan indvindes vand
– typisk sand, grus eller opsprækket kalk

Definitioner - grundvandsmagasin

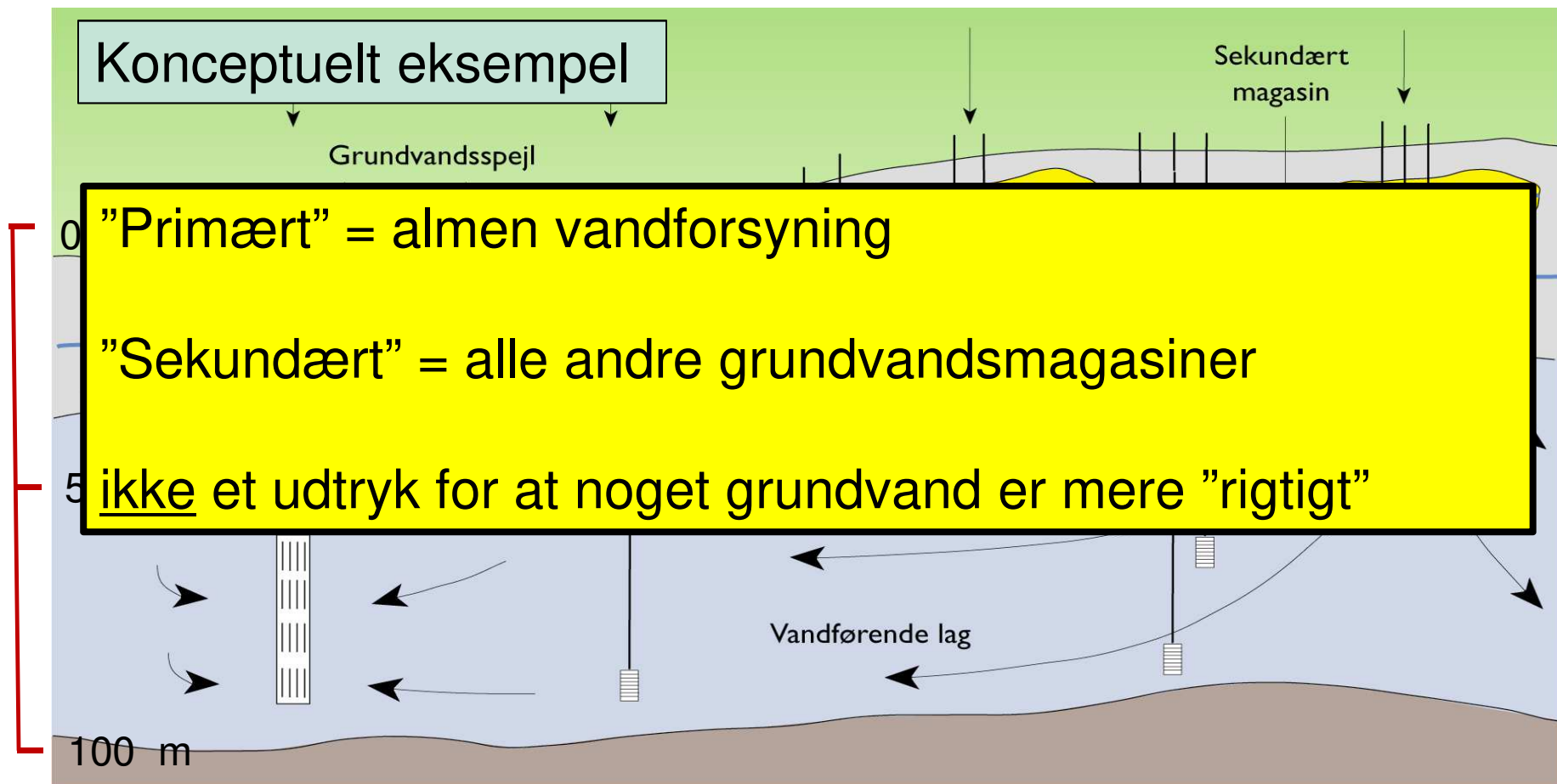
Om primære og sekundære grundvandsmagasiner

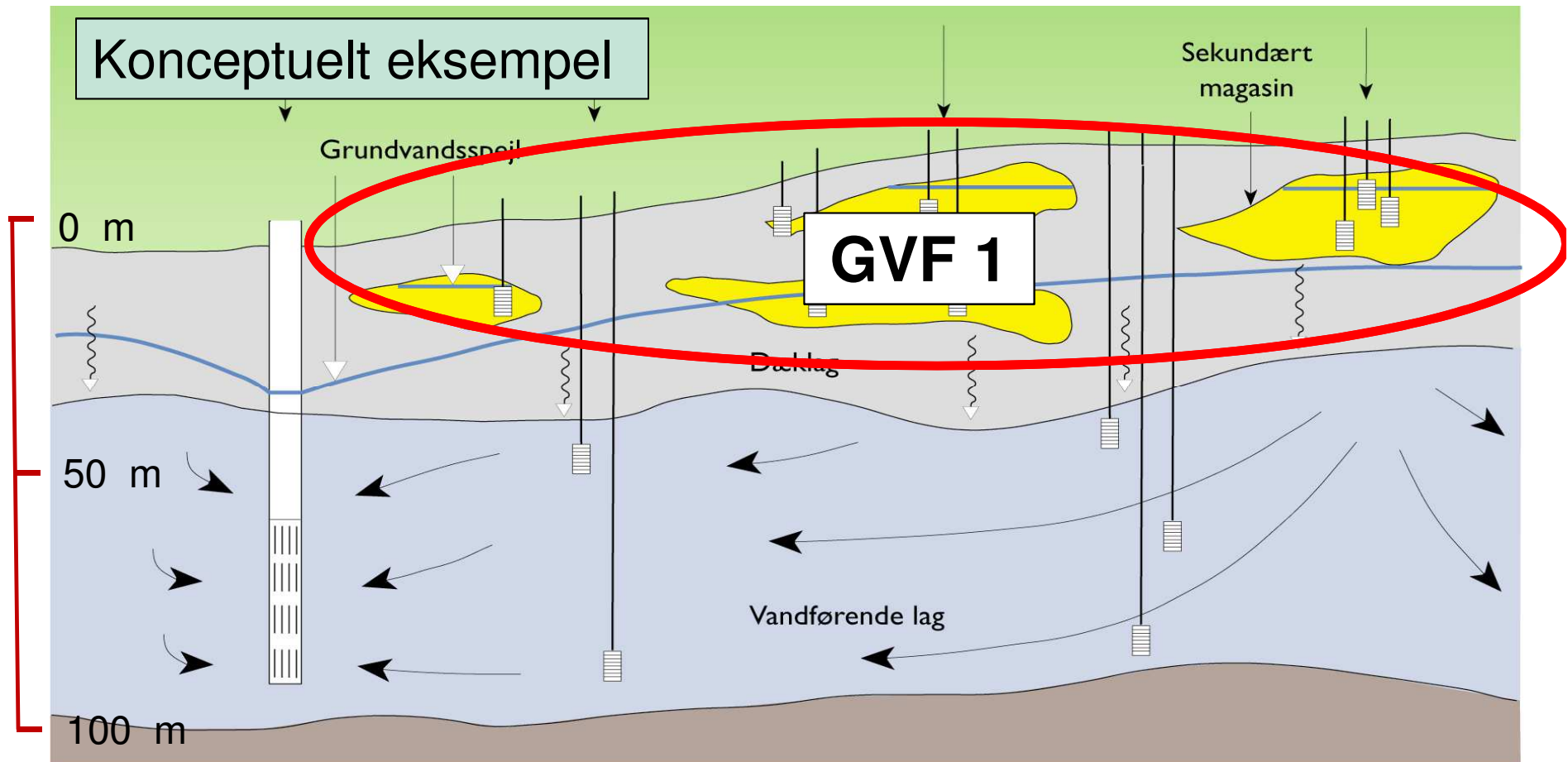
Definitioner - grundvandsmagasin

Om primære og sekundære grundvandsmagasiner

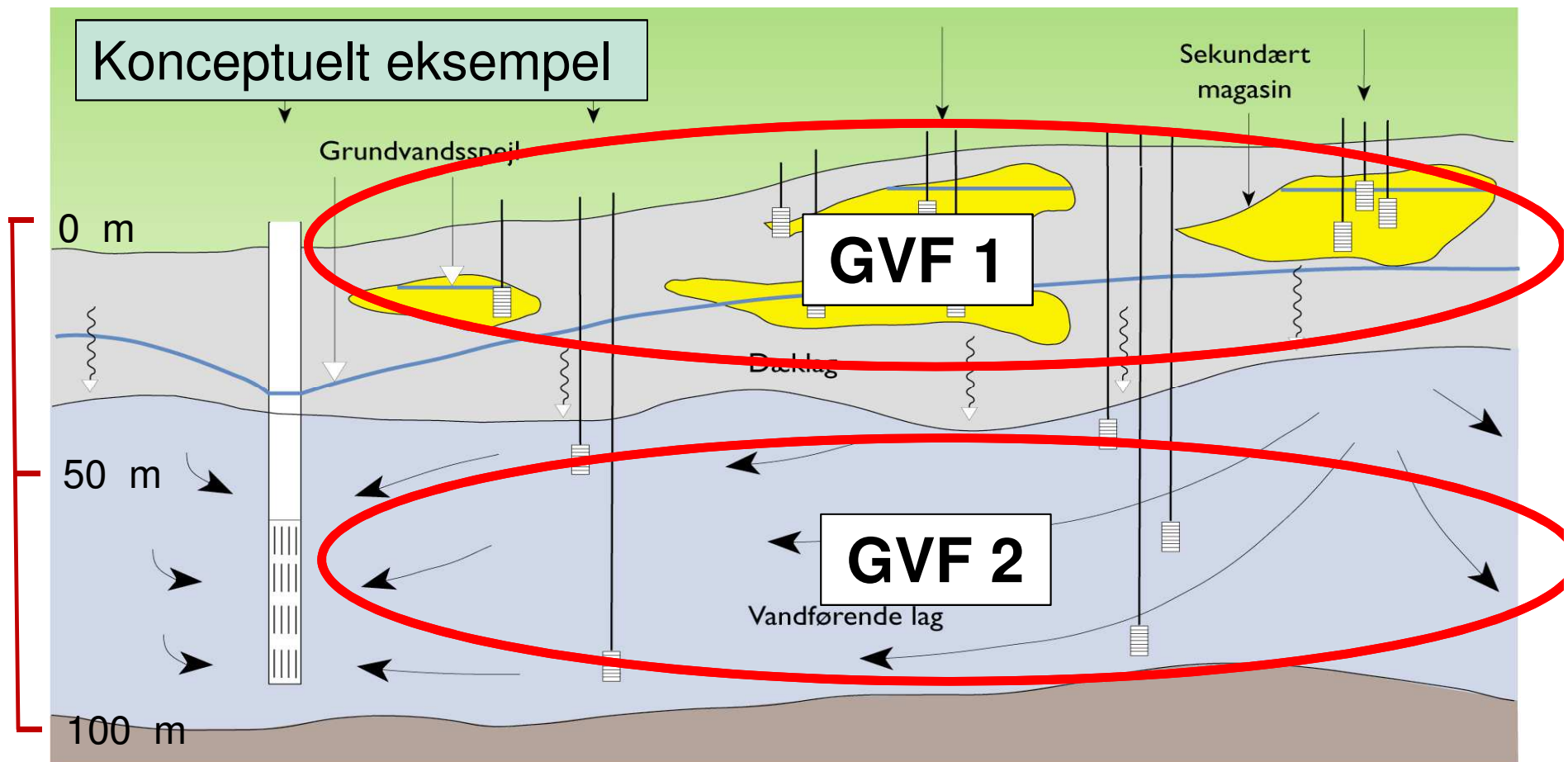
Definitioner - grundvandsforekomst

En separat mængde grundvand i et eller flere grundvandsmagasiner

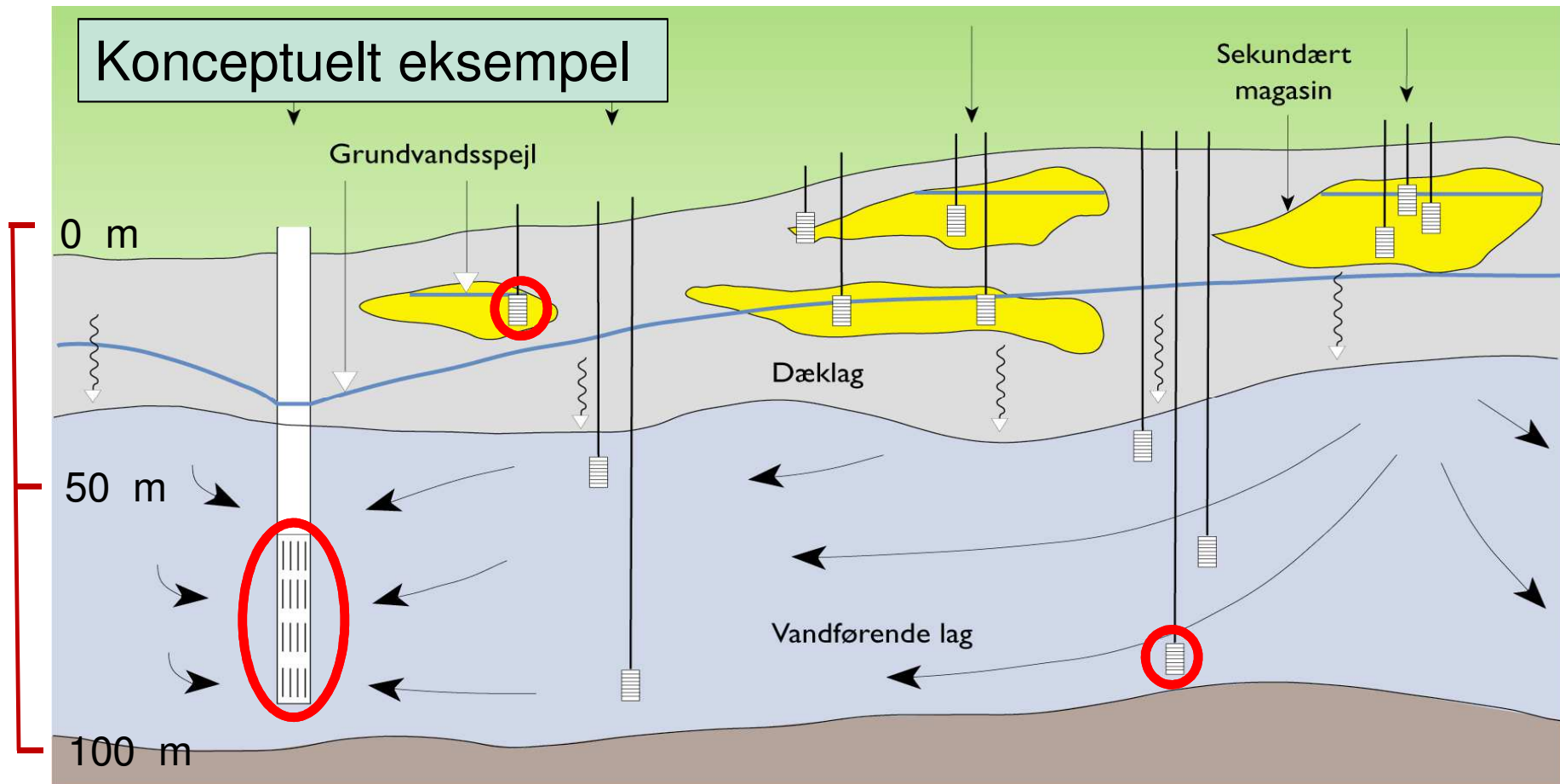
Definitioner - grundvandsforekomst

En separat mængde grundvand i et eller flere grundvandsmagasiner

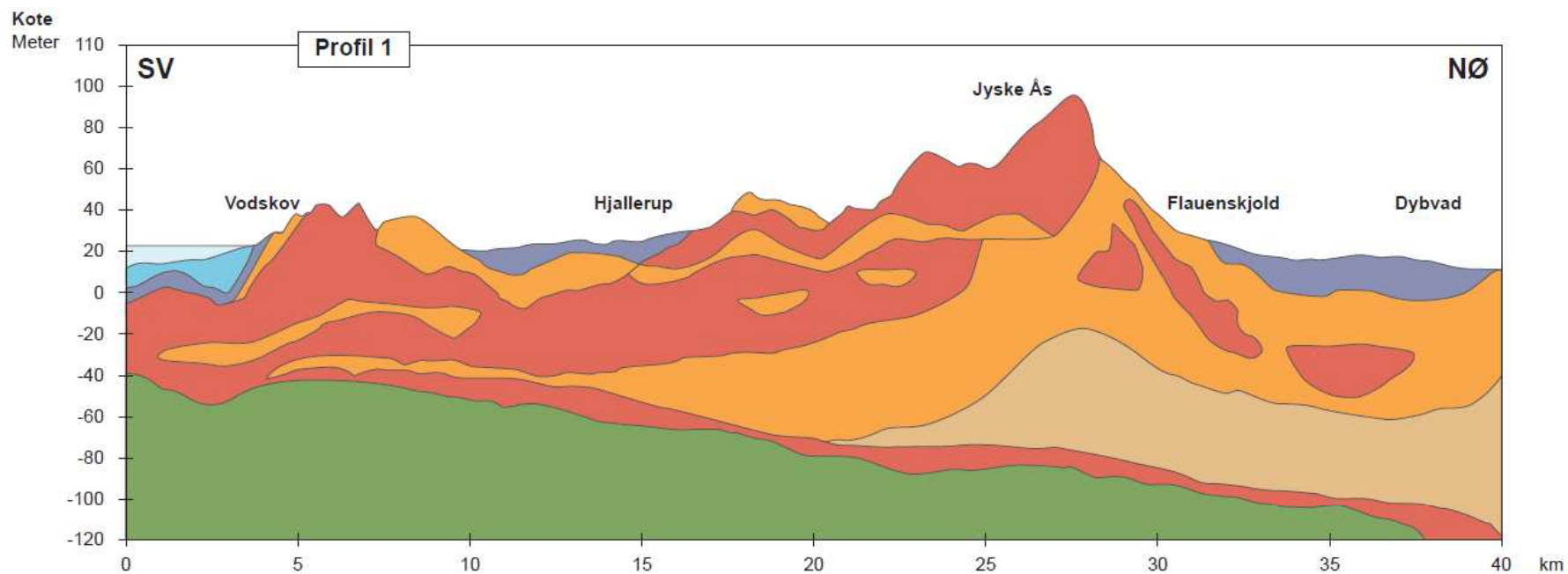

Definitioner - indtag

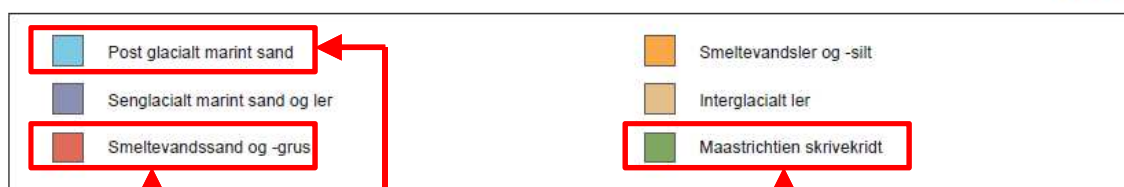
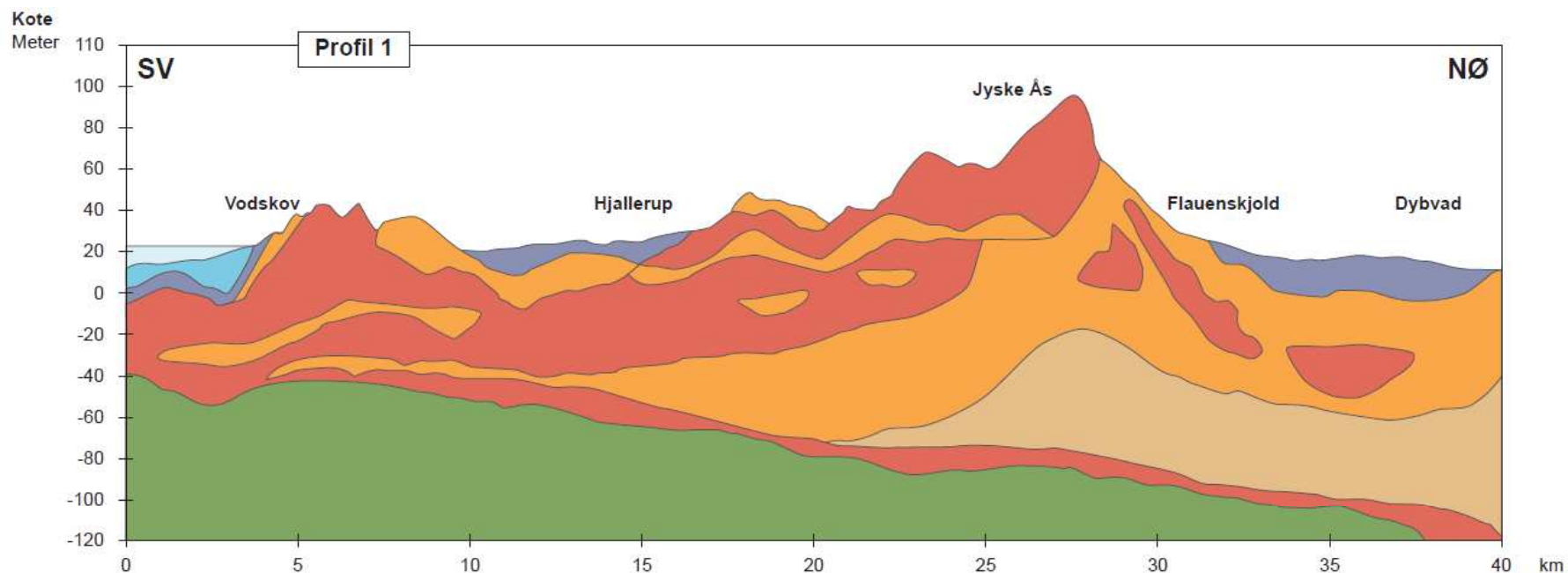
Den del af grundvandet, hvorfra der udtages prøver
(typisk en filtersat del af grundvandsmagasinet)

Eksempler fra det "virkelige liv"

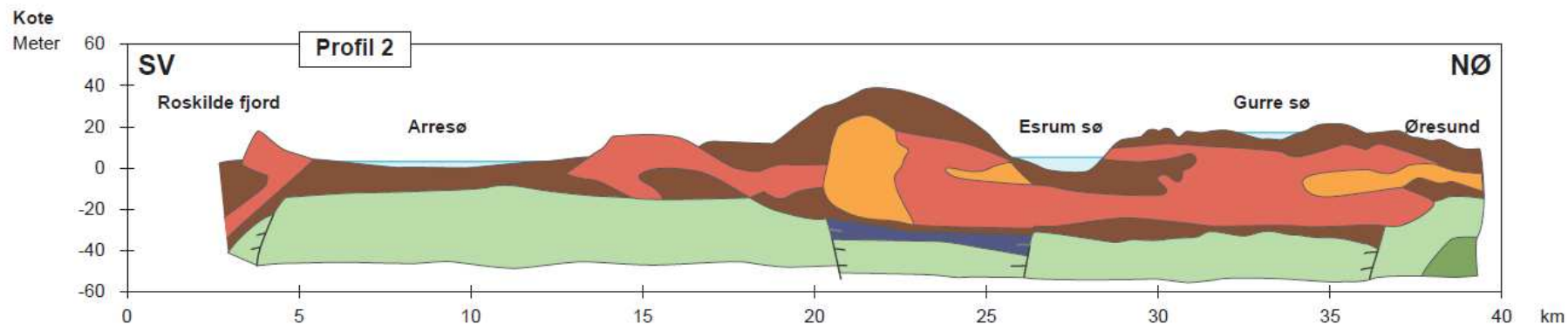

Eksempler fra det "virkelige liv"

Grundvandsmagasiner

Eksempler fra det "virkelige liv"

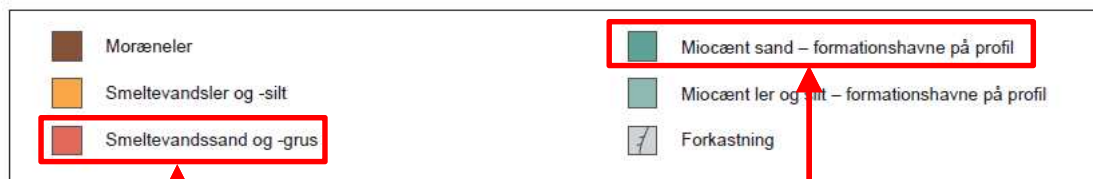
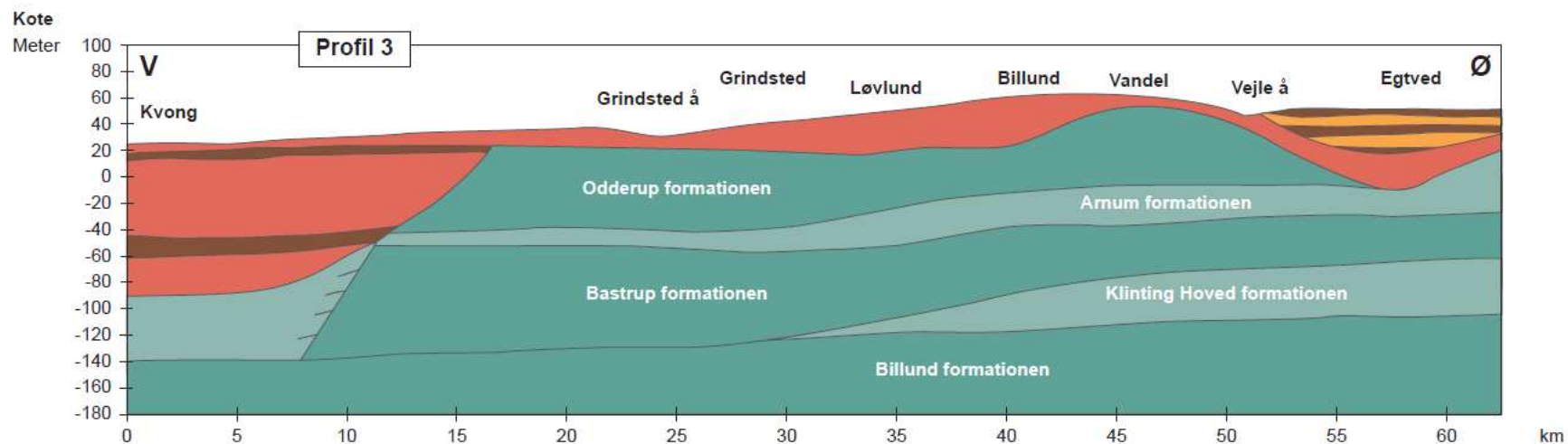

Grundvandsmagasiner

Eksempler fra det "virkelige liv"

Grundvandsmagasiner

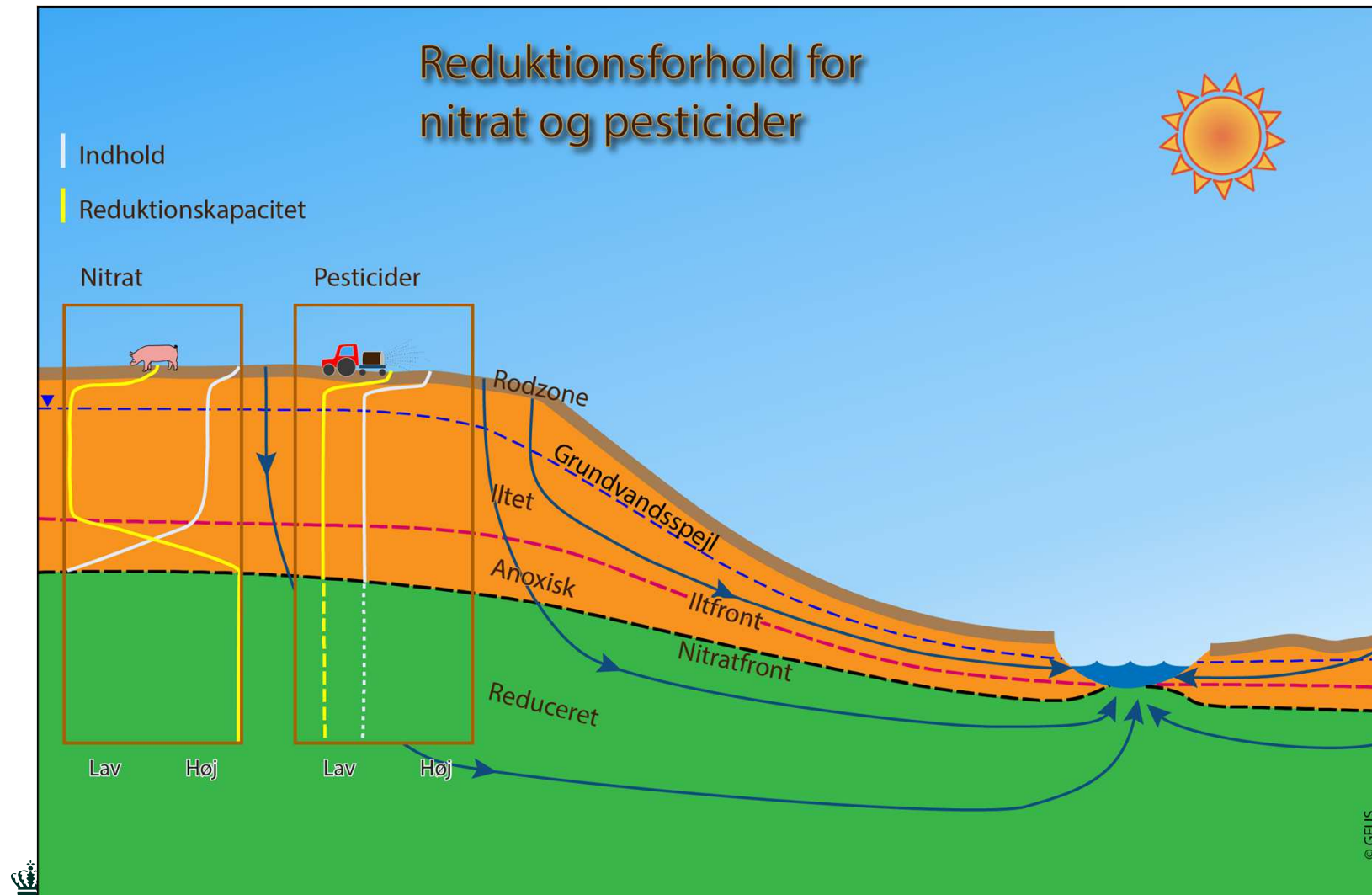
Pointe

Vi arbejder med komplekse systemer.

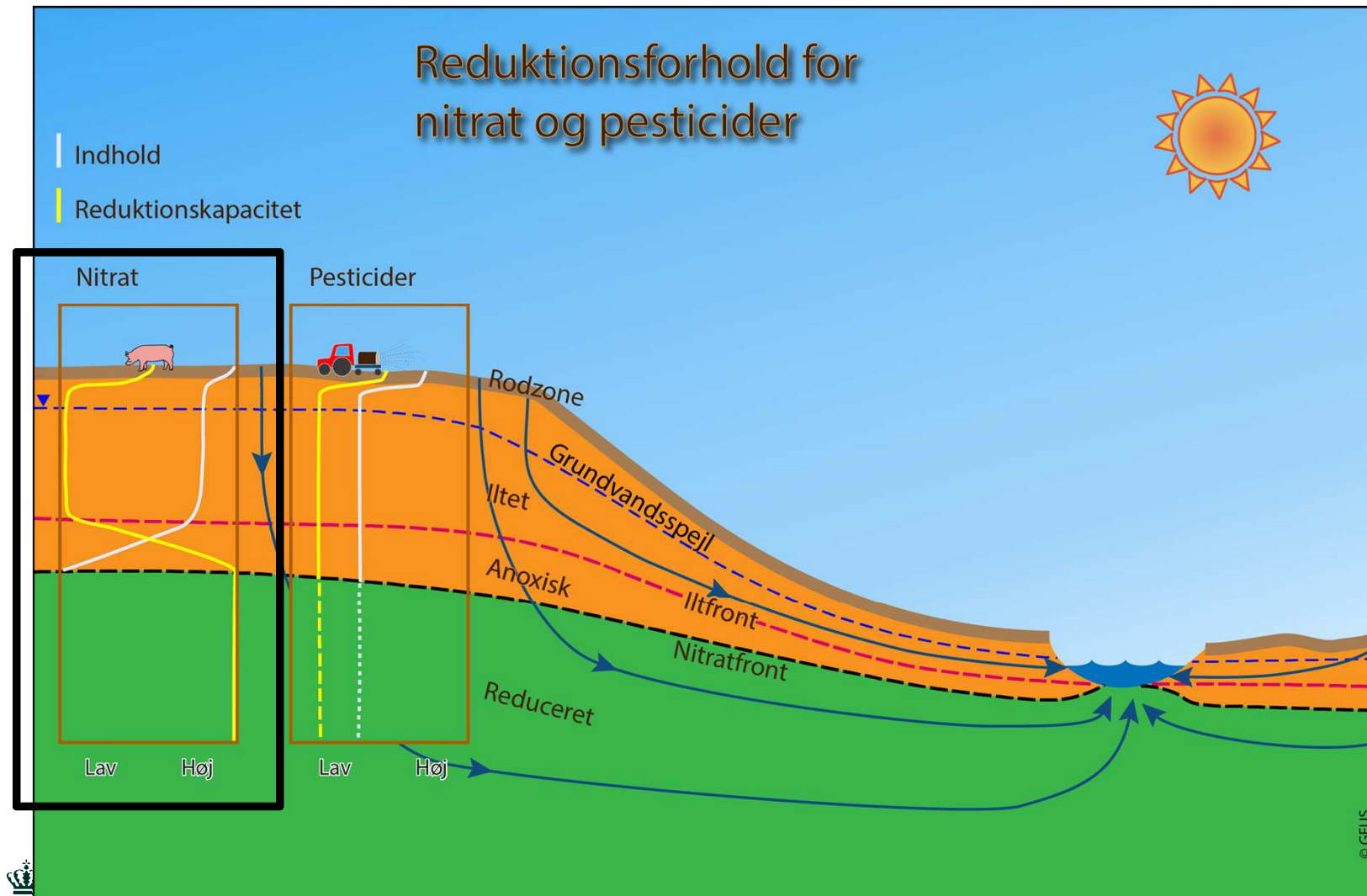
Derfor baseres vores beskrivelse af grundvandets tilstand og udvikling på konceptuelle modeller og faglig viden

Konceptuel geokemisk model

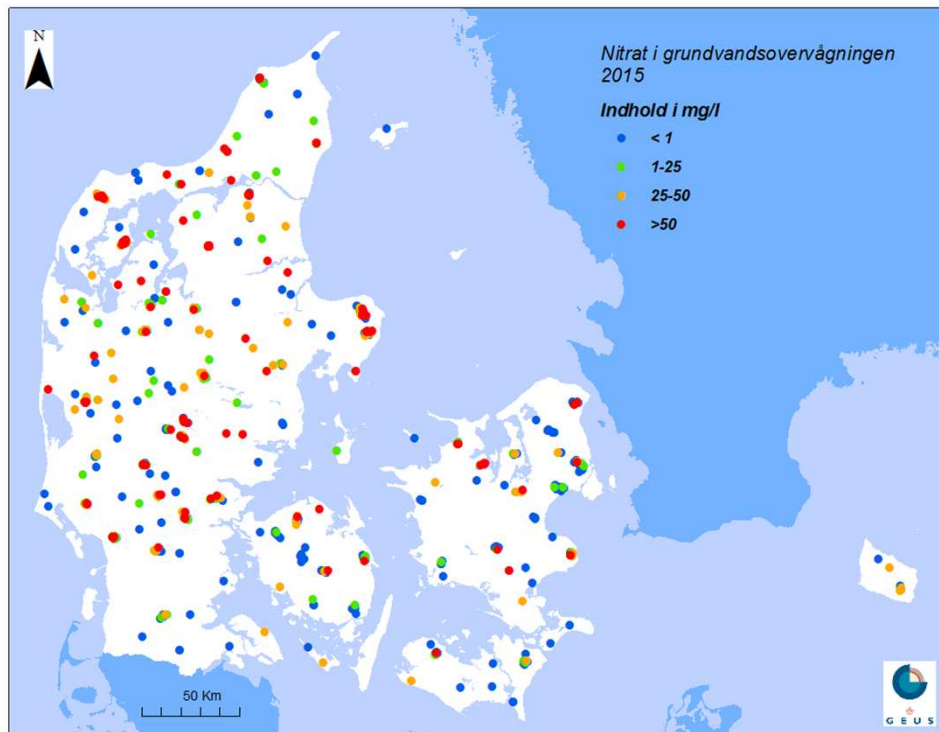

Konceptuel geokemisk model

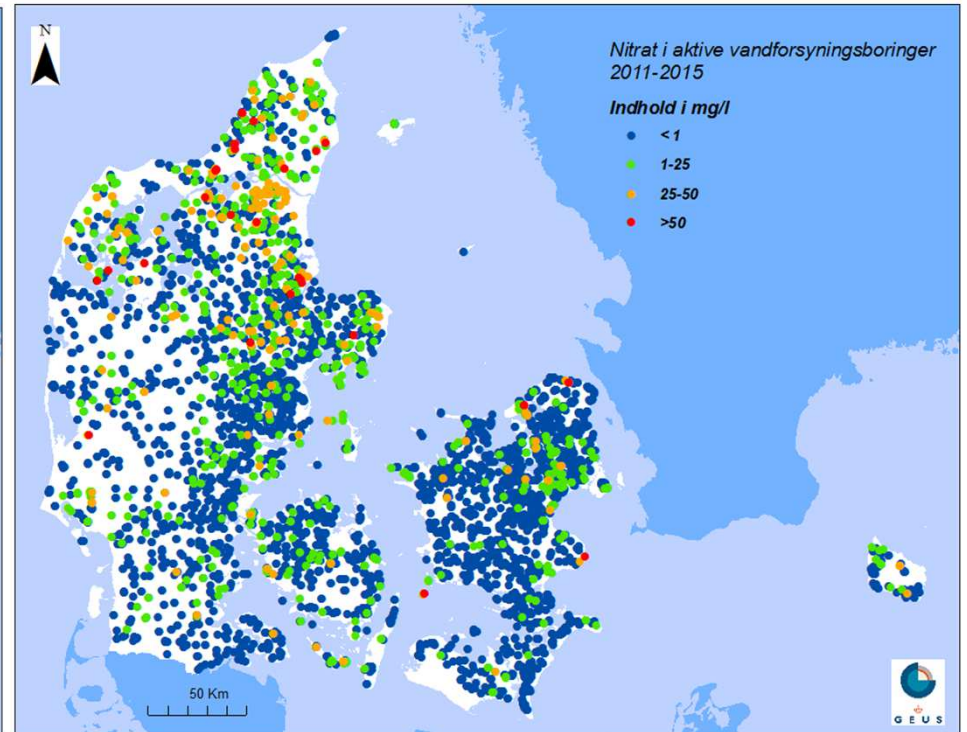

Arealmæssig fordeling af data i grundvandsovervågningen

GRUMO

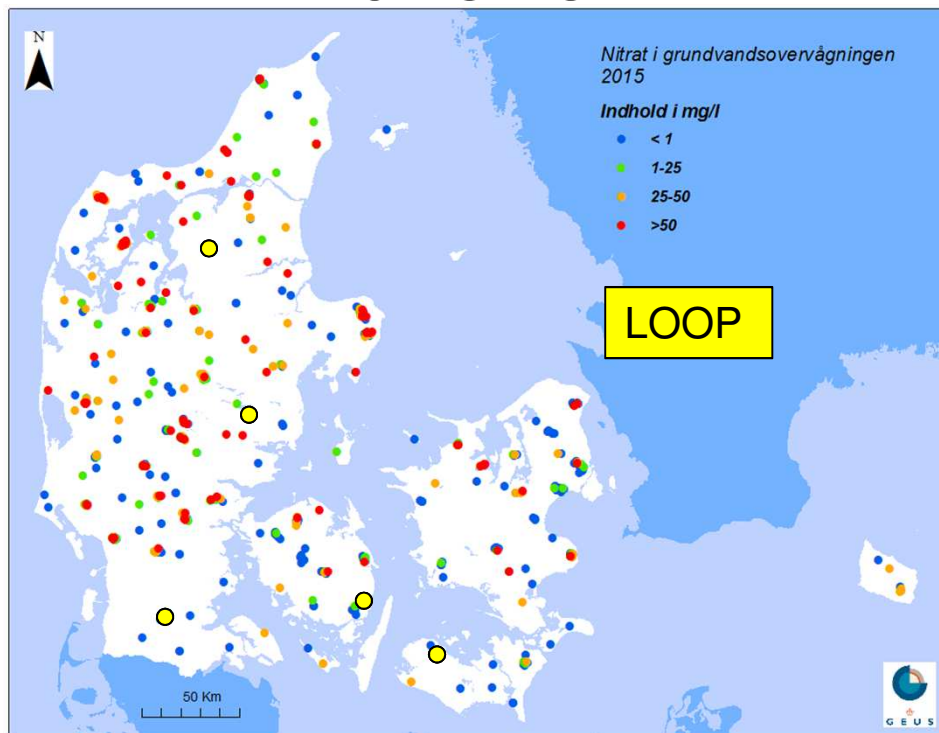

Vandværker

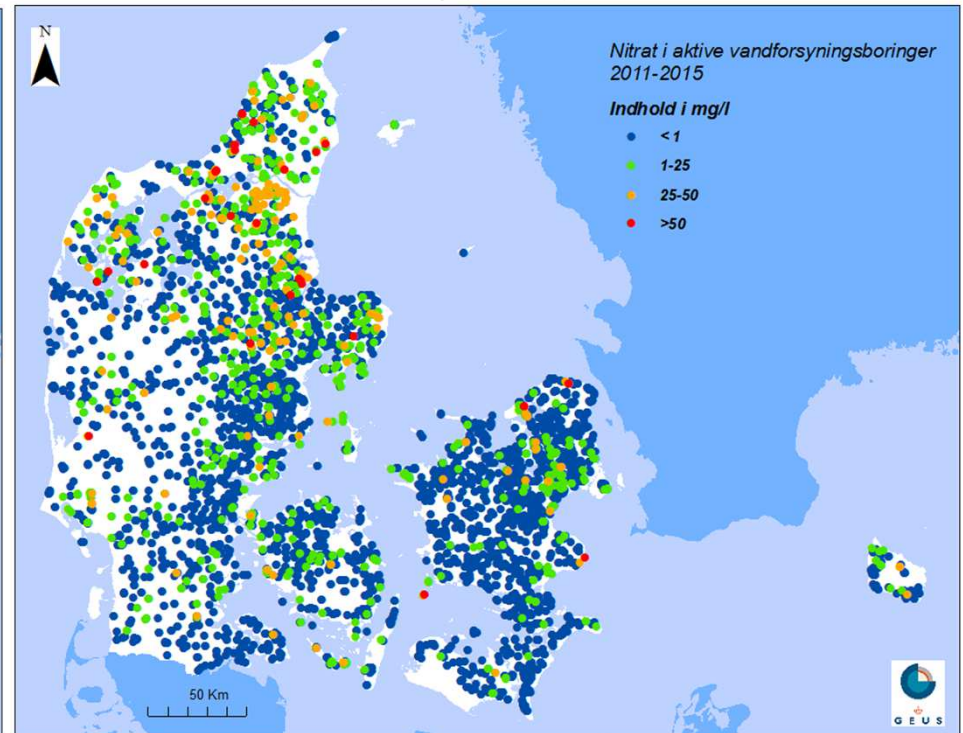

Arealmæssig fordeling af data i grundvandsovervågningen

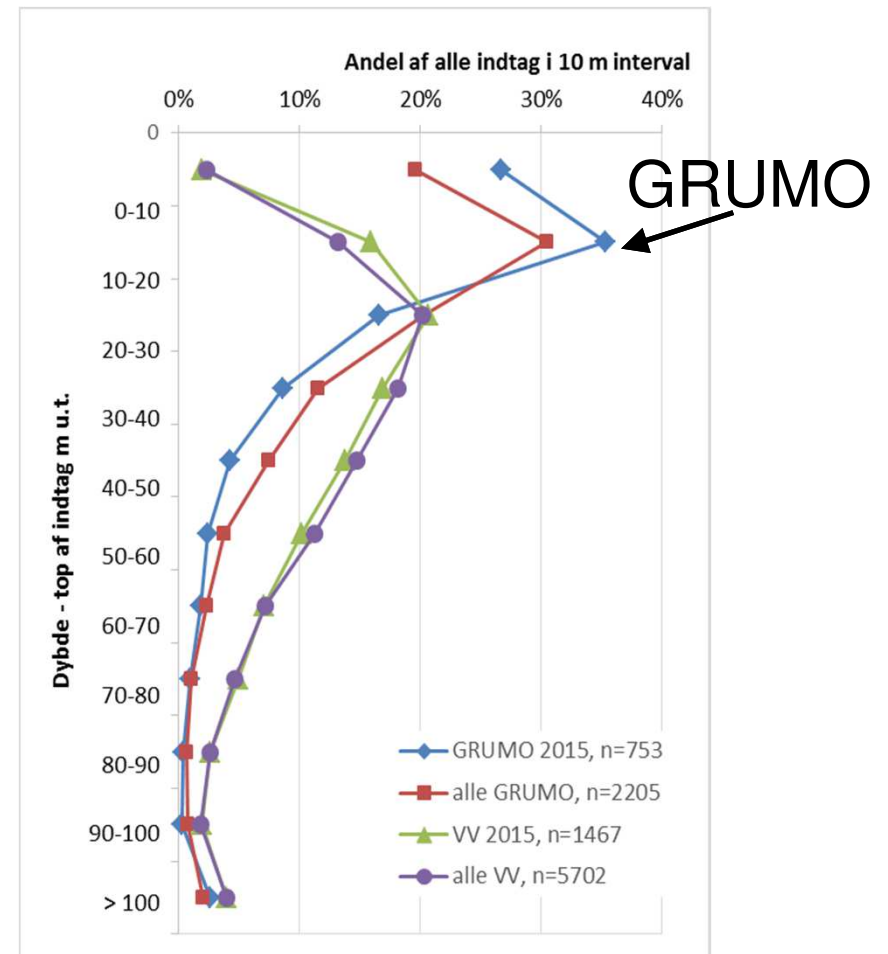
GRUMO

Vandværker

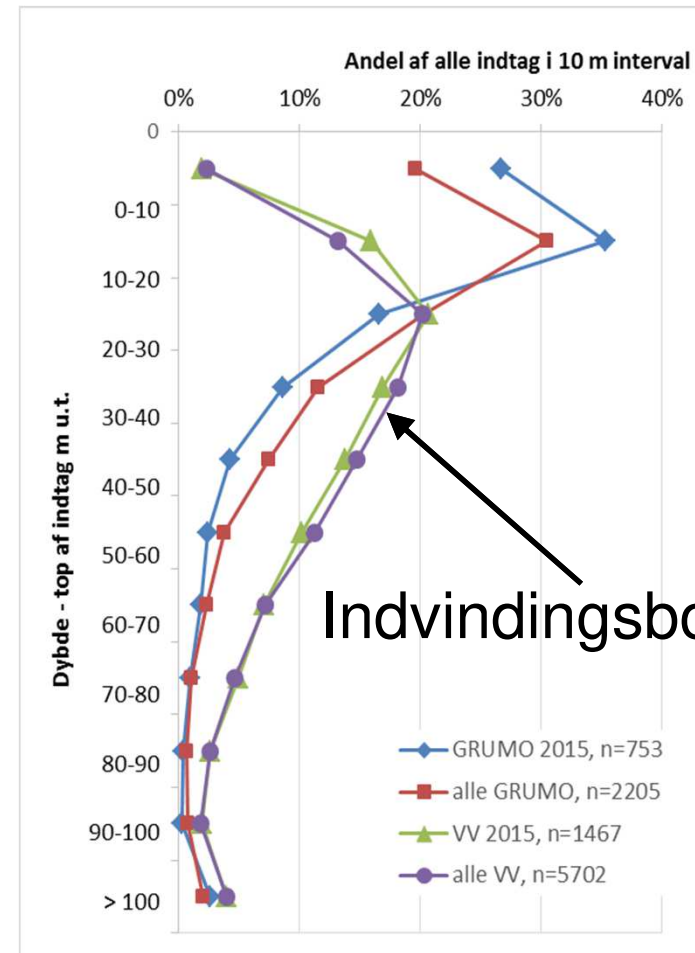

Dybdefordeling af data i grundvandsovervågningen

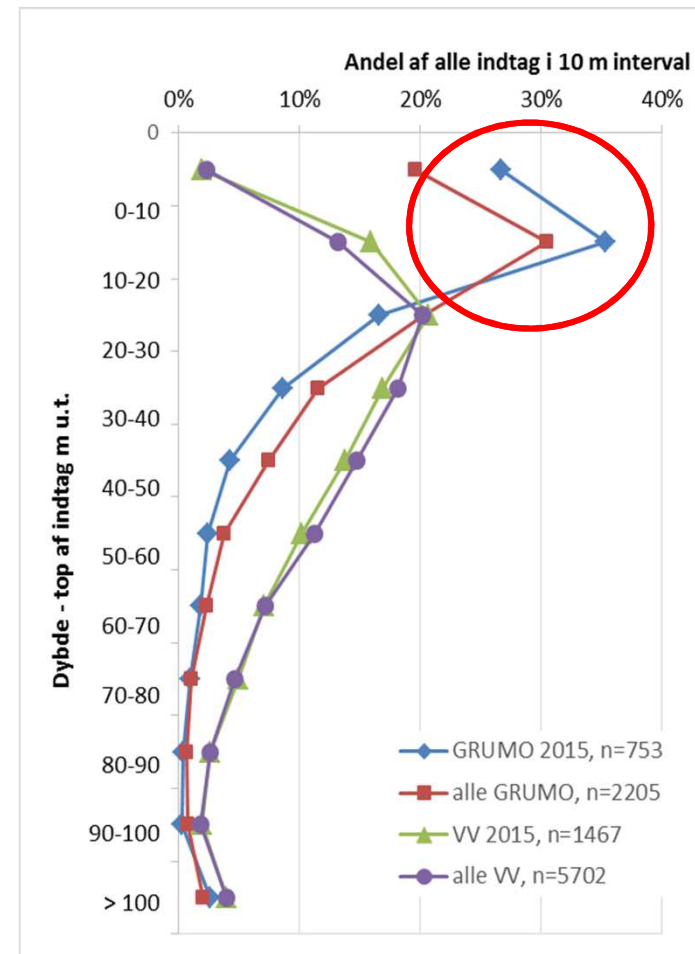
Dybdefordeling af data i grundvandsovervågningen

Indvindingsboringer

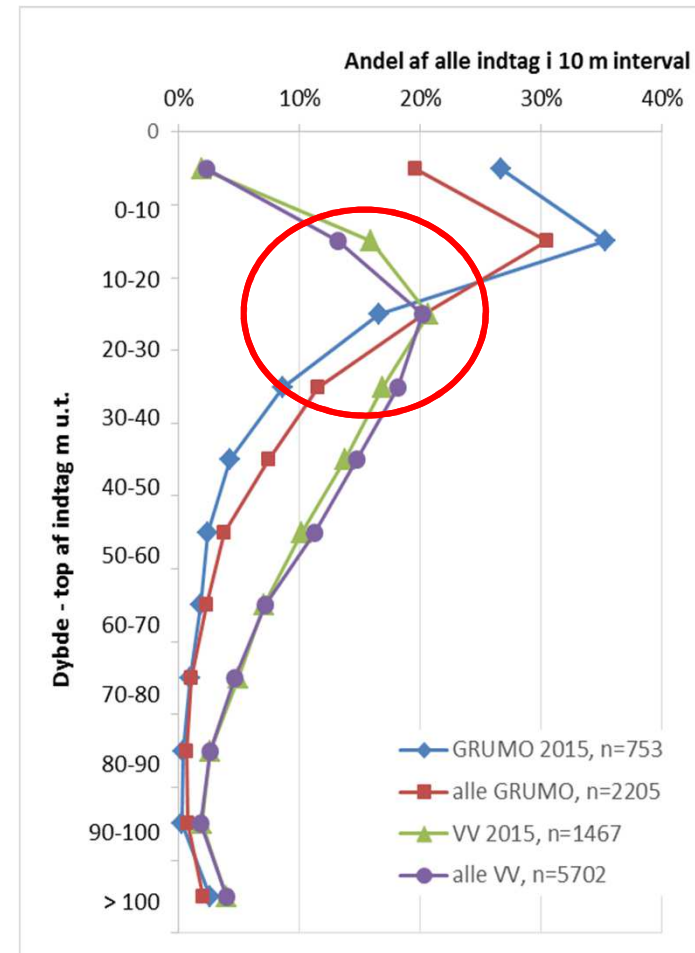

Dybdefordeling af data i grundvandsovervågningen

Dybdefordeling af data i grundvandsovervågningen

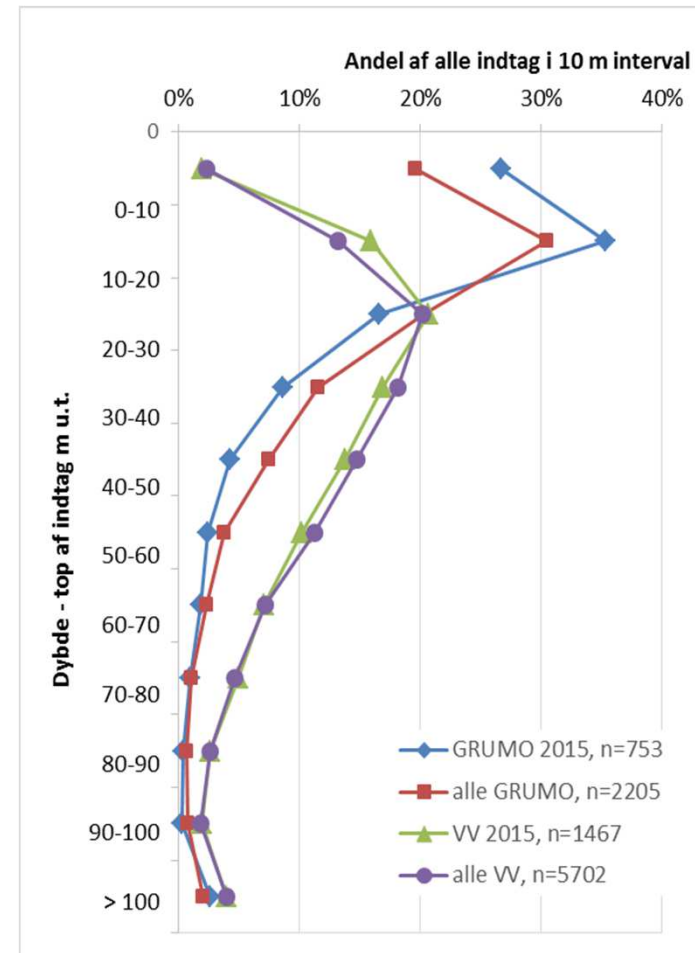

Dybdefordeling af data i grundvandsovervågningen

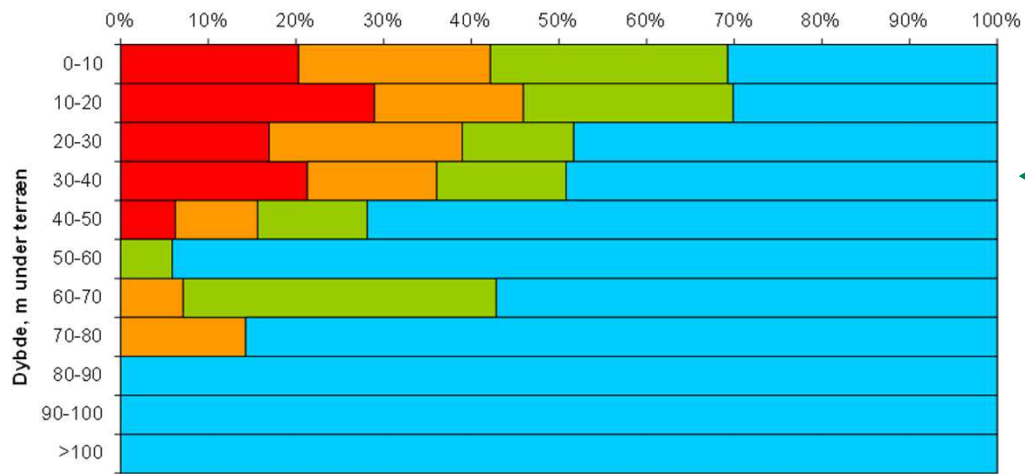
Primære formål:

GRUMO: Overordnet effektmåling og test af konceptuelle forståelse + tilpasset krav i VRD

VV: Drikkevandskvalitet

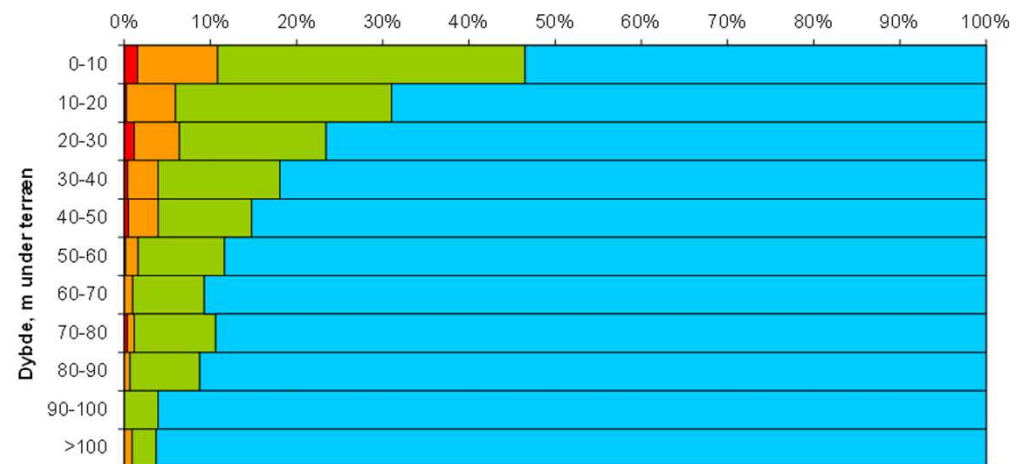

Tilstand – dybdefordeling af nitratindhold

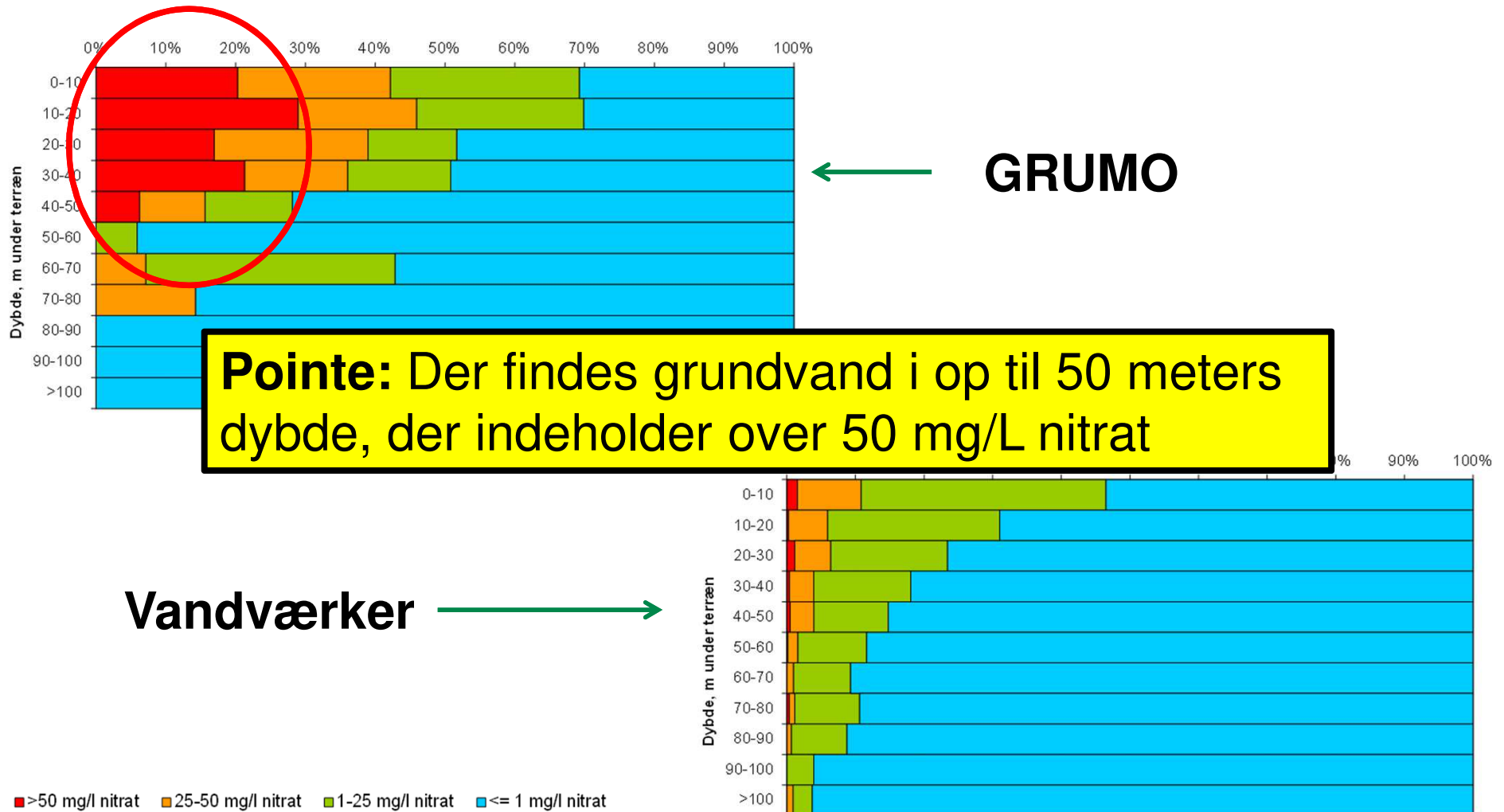
GRUMO

Vandværker

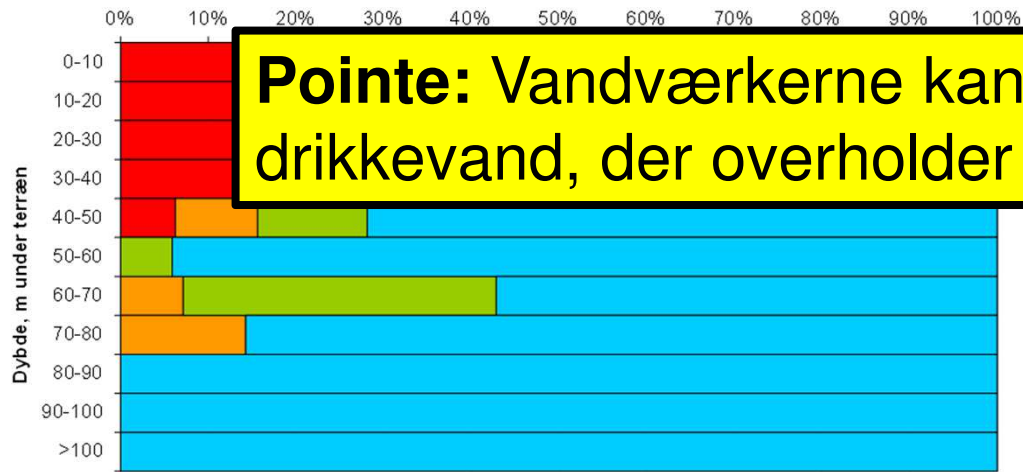

■ >50 mg/l nitrat
 ■ 25-50 mg/l nitrat
 ■ 1-25 mg/l nitrat
 ■ <= 1 mg/l nitrat

Tilstand – dybdefordeling af nitratindhold

Tilstand – dybdefordeling af nitratindhold

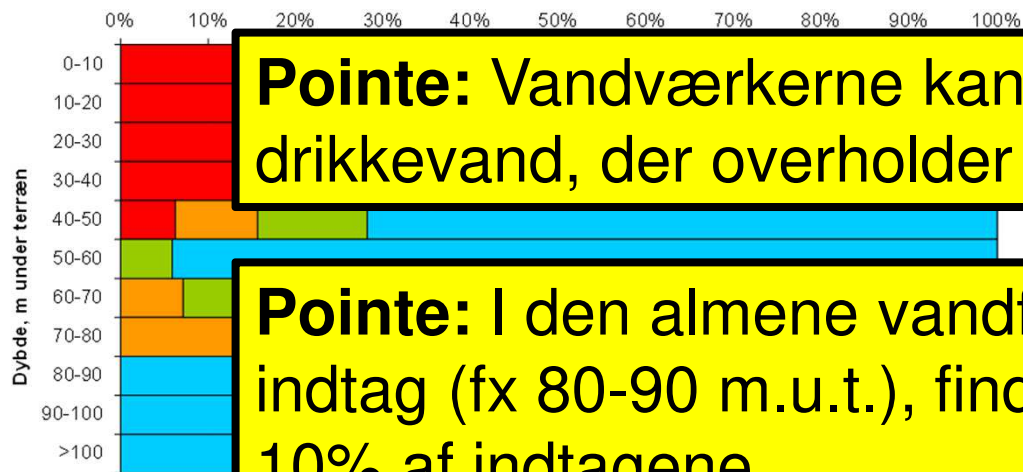
Pointe: Vandværkerne kan finde grundvand til drikkevand, der overholder kvalitetskravene

Vandværker →

■ >50 mg/l nitrat ■ 25-50 mg/l nitrat ■ 1-25 mg/l nitrat ■ <= 1 mg/l nitrat

Tilstand – dybdefordeling af nitratindhold

Pointe: Vandværkerne kan finde grundvand til drikkevand, der overholder kvalitetskravene

Pointe: I den almene vandforsynings dybe indtag (fx 80-90 m.u.t.), findes der nitrat i op til 10% af indtagene.

Vandværker →

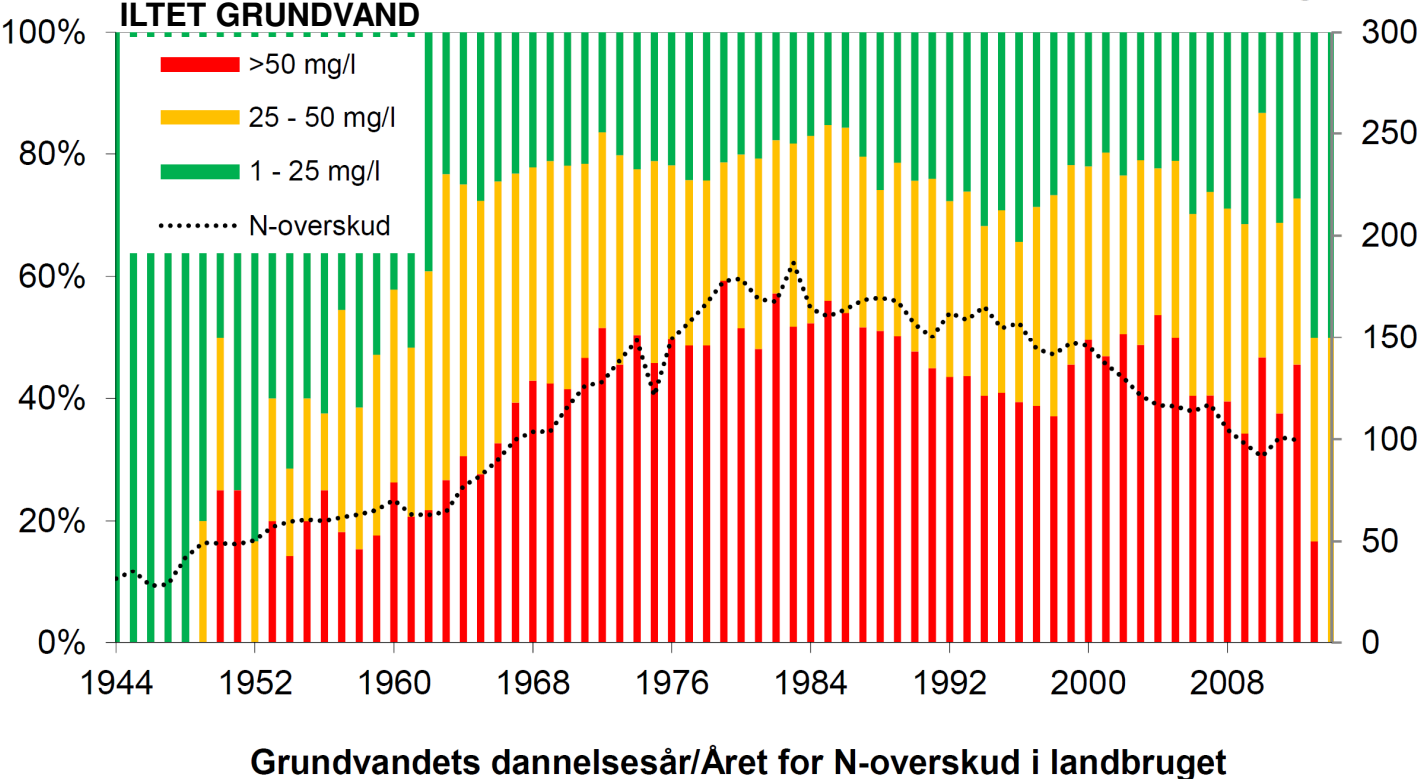

■ >50 mg/l nitrat
 ■ 25-50 mg/l nitrat
 ■ 1-25 mg/l nitrat
 ■ <= 1 mg/l nitrat

Udvikling – nitrat i iltet grundvand

Andel af nitratklasser
pr. år (%)

N-overskud i
landbruget
(kg N ha⁻¹ år⁻¹)

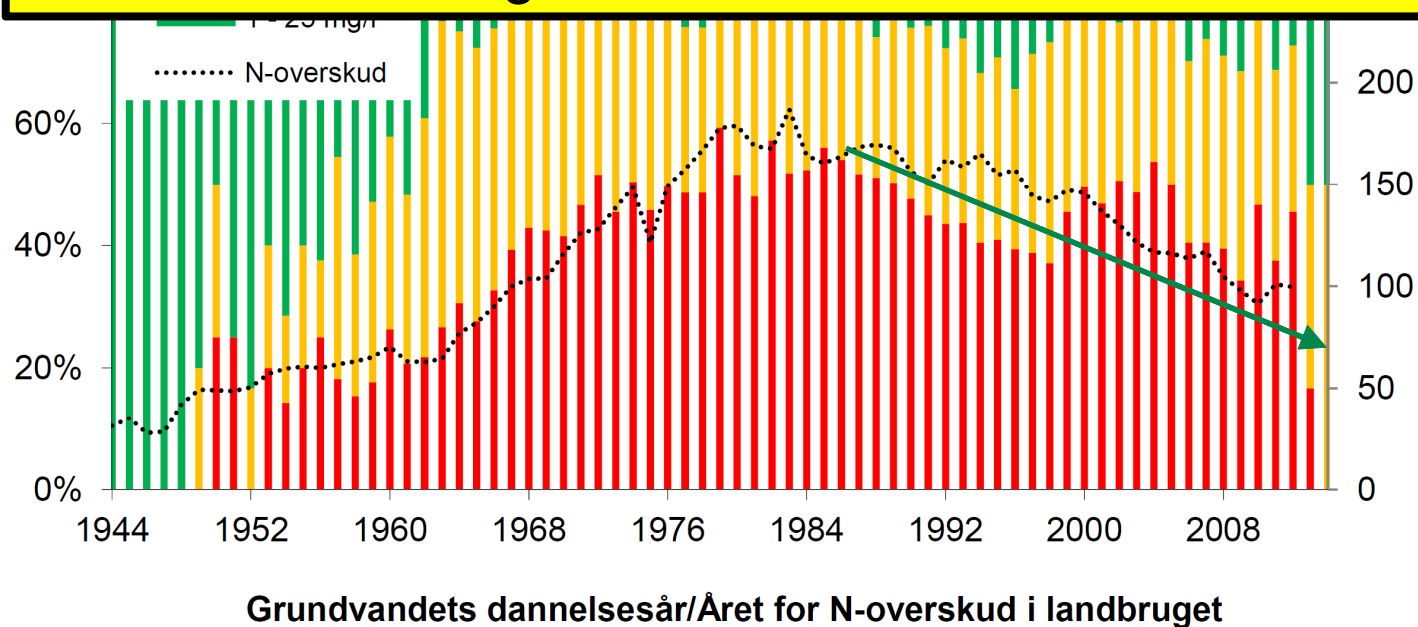

Udvikling – nitrat i iltet grundvand

Andel af nitratklasser
pr. år (%)

N-overskud i
landbruget
(kg N ha⁻¹ år⁻¹)

Pointe: Generelt faldende andel af indtag, der overskrider 50 mg/L

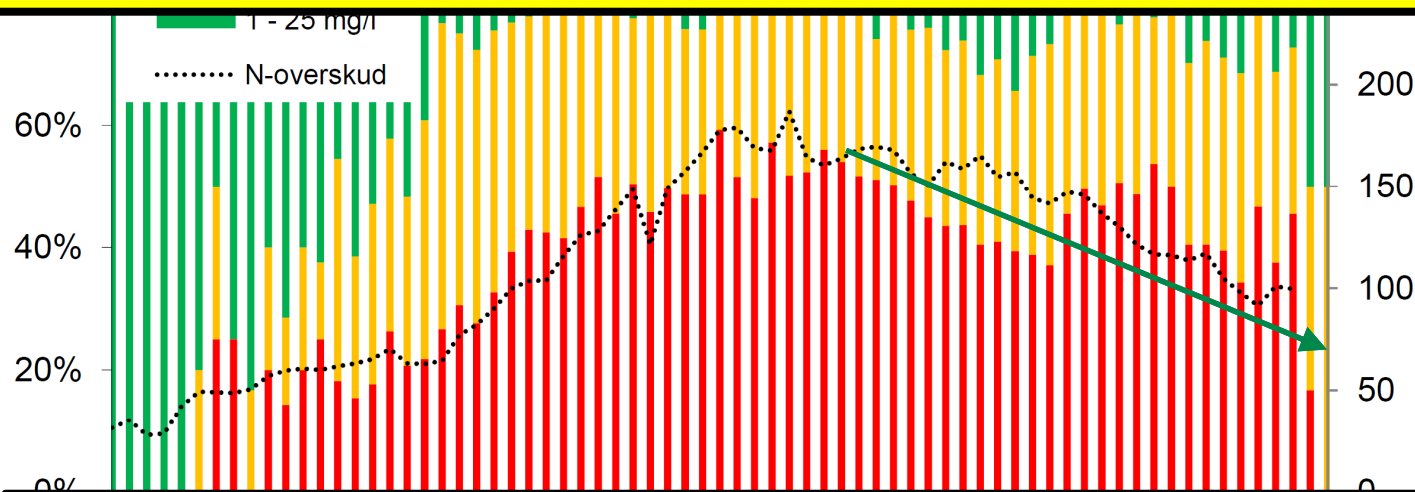

Udvikling – nitrat i iltet grundvand

Andel af nitratklasser
pr. år (%)

N-overskud i
landbruget
(kg N ha⁻¹ år⁻¹)

Pointe: Generelt faldende andel af indtag, der overskrider 50 mg/L

Pointe: Indholdet i grundvandet følger udviklingen i N-overskuddet i landbruget

Af rapporteringsforpligtelser

Nitratdirektivet v/ Hans Peter Olsen

Vandrammedirektivet v/ Sara W. Guldagger

Drikkevandsdirektivet v/ Rasmus Moes

Nitratdirektivet

Nitratdirektivet har til formål at nedbringe og forebygge vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbrug.

I henhold til nitratdirektivet skal medlemsstaterne:

- Udarbejde handlingsprogram
- Udpege sårbare zoner:
Medlemsstaterne er fritaget fra at udpege sårbare zoner, hvis nitrathandlingsprogram anvendes på hele det nationale område.
Danmark har valgt at gøre brug af dette.
- Sikre passende overvågning af grundvand og overfladevand:
Herunder overvåge grundvand, der er påvirket af nitrat fra landbrugsvirksomhed, jf. nitratdirektivets art. 5 (6).
- Gennemgå og om fornødent revidere handlingsprogram
- Afrapportere hvert fjerde år til EU-Kommissionen
- Dertil er årligt en afrapportering i relation til den danske undtagelse vedr. kvæg.

Indrapportering efter nitratdirektivets artikel 10

Nitratdirektivets artikel 10 (1): ”Medlemsstaterne forelægger [...] en rapport med de oplysninger, der er omhandlet i bilag V”.

- Seneste afrapportering for perioden 2012-2015 er sendt til EU-Kommissionen i september 2016.
- De afrapporterede tal fsva. grundvand er i overensstemmelse med direktivets krav, men ikke repræsentative for alt grundvand.

Uddrag fra seneste artikel 10-rapport

Table 3.14 Distribution of average and maximum nitrate concentration, for the previous 2008-2011 and current reporting period 2012-2015. Only common monitoring points are used.

Percentage of common points	previous reporting period	current reporting period
exceeding > 50 mg/l		
on max. values NO ₃	23 %	21 %
on avg. values NO ₃	18 %	17 %
exceeding > 40 mg/l		
on max. values NO ₃	30 %	28 %
on avg. values NO ₃	25 %	25 %

Vandrammedirektivet

- **Formålet med VRD: Beskytte alt overfladevand og grundvand - grundvand skal opnå god kvantitativ og god kemisk tilstand og vende tendenser.**
- **Grundvandet omfatter vand i alle mættede zoner under jordens overflade. Grundvandet inddeles i grundvandsforekomster.**
- **Repræsentativ overvågning af grundvandsforekomster med henblik på at vurdere tilstanden i forekomsterne og følge udviklingen.**
- **Kemiske tilstandsvurderinger baseret på grundvandsprøver fra alle relevante boringstyper. Der er anvendt i 20%-kriterium ifht. indtag i den enkelte forekomst.**
- **260 god tilstand ifht. nitrat/16 ringe tilstand ifht. nitrat/126 ukendt**
- **Usikkerheder knyttet til tilstandsvurderingerne. Arbejdes på at konsolidere og udbygge datagrundlag – over 100 nye boringer.**
- **Ingen konkrete indsatser i VP ifht. grundvand**
- **Rapportering: Kopi af vandområdeplanerne. Derudover særskilt indberetning af data.**

Hvilke data indberettes til EU under VRD?

- a. Karakterisering af grundvandsforekomst
- b. Metode til at opgøre kemisk tilstand
- c. Konklusion på forekomsternes kemiske tilstand
- d. Undtagelser og indsatser
- e. Moniteringspunkter

Sådan ser data ud i indberetningsdatabasen

groundwaterBodyName	layered	linkSurfaceWater	linkTerrestrial	geologicalFormation	groundwaterBody	gwAssociatedProtection	gwSignificance
DK_1.1_456_2	No	No	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.1_456_225	Yes	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.1_456_236	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.1_456_4	No	No	No	Fissured aquifer	No	Yes	
DK_1.1_456_5	No	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.1_456_7	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_10	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_11	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_12	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_13	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_14	No	No	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_169	No	No	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_186	No	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_188	No	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_203	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_204	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_205	No	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_206	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.10_456_9	No	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_16	No	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_17	No	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_18	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_201	Yes	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_207	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_208	Yes	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_210	Yes	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_211	No	Yes	Yes	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_212	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_22	No	No	No	Porous - moderate	No	Yes	
DK_1.11_456_23	No	No	No	Fissured aquifer	No	Yes	

Sådan ser data ud, når de sendes fra DK til EU

```
- <GroundWaterBody>
  <euGroundWaterBodyCode>DK3-1-7-380</euGroundWaterBodyCode>
  <groundwaterBodyName>DK_3.1_7_380</groundwaterBodyName>
  <layered>Yes</layered>
  <linkSurfaceWaterBody>No</linkSurfaceWaterBody>
  <linkTerrestrialEcosystem>No</linkTerrestrialEcosystem>
  <geologicalFormation>Not available</geologicalFormation>
  <groundwaterBodyTransboundary>No</groundwaterBodyTransboundary>
  <gwAssociatedProtectedArea>Yes</gwAssociatedProtectedArea>
  <gwSignificantPressureType>No significant pressure</gwSignificantPressureType>
  <gwSignificantImpactType>NOSI - No significant impact</gwSignificantImpactType>
  <gwAtRiskQuantitative>No</gwAtRiskQuantitative>
  <gwQuantitativeStatusValue>2</gwQuantitativeStatusValue>
  <gwQuantitativeAssessmentYear>2004--2010</gwQuantitativeAssessmentYear>
  <gwQuantitativeAssessmentConfidence>2</gwQuantitativeAssessmentConfidence>
  <gwQuantitativeStatusExpectedGoodIn2015>Yes</gwQuantitativeStatusExpectedGoodIn2015>
  <gwQuantitativeExemptionType>No exemption</gwQuantitativeExemptionType>
  <gwAtRiskChemical>No</gwAtRiskChemical>
  <gwChemicalStatusValue>U</gwChemicalStatusValue>
  <gwChemicalAssessmentYear>2000--2013</gwChemicalAssessmentYear>
  <gwChemicalAssessmentConfidence>0</gwChemicalAssessmentConfidence>
  <gwChemicalStatusExpectedGoodIn2015>Yes</gwChemicalStatusExpectedGoodIn2015>
  - <GWAssociatedProtectedArea>
    <euProtectedAreaCode>DKArt7-3-1-7-380</euProtectedAreaCode>
    <protectedAreaType>Article 7 Abstraction for drinking water</protectedAreaType>
    <protectedAreaAssociationType>Within Protected Area</protectedAreaAssociationType>
    <protectedAreaDrinkingWaterObjectivesSet>No</protectedAreaDrinkingWaterObjectivesSet>
    <protectedAreaExemption>No exemption</protectedAreaExemption>
  </GWAssociatedProtectedArea>
</GroundWaterBody>
- <GroundWaterBody>
  <euGroundWaterBodyCode>DK3-1-7-381</euGroundWaterBodyCode>
  <groundwaterBodyName>DK_3.1_7_381</groundwaterBodyName>
  <layered>Yes</layered>
  <linkSurfaceWaterBody>No</linkSurfaceWaterBody>
  <linkTerrestrialEcosystem>Yes</linkTerrestrialEcosystem>
  <geologicalFormation>Not available</geologicalFormation>
  <groundwaterBodyTransboundary>No</groundwaterBodyTransboundary>
  <gwAssociatedProtectedArea>Yes</gwAssociatedProtectedArea>
  <gwSignificantPressureType>No significant pressure</gwSignificantPressureType>
  <gwSignificantImpactType>NOSI - No significant impact</gwSignificantImpactType>
  <gwAtRiskQuantitative>No</gwAtRiskQuantitative>
  <gwQuantitativeStatusValue>2</gwQuantitativeStatusValue>
  <gwQuantitativeAssessmentYear>2004--2010</gwQuantitativeAssessmentYear>
  <gwQuantitativeAssessmentConfidence>2</gwQuantitativeAssessmentConfidence>
```


a) Karakterisering af grundvandsforekomst

- **Geologi**
- **Dybde**
- **Er der forbindelse til overflade-elementer?**
- **Er der forbindelse til beskyttede områder?**
- **Krydser forekomsten grænsen til et naboland?**

b) Metode til at opgøre kemisk tilstand

- **Anvendte kvalitetskrav/tærskelværdier**
- **Væsentlig og vedvarende opadgående tendens og vending af tendens**
- **Tilstandsvurderingens komponenter**

c) Resultater ifht. grundvandsforekomsters tilstand

- **Kemisk risiko og kemisk ringe tilstand**
- **Tendens**
- **Naturlige baggrundsværdier**
- **Overskridelser ved status af enkeltmoniteringer**
- **Indberetning af perioden for tilstandsvurderingen**
- **Indberetning af tillid til tilstandsvurderingen**

d) Monitoreringspunkter (indtag)

Afrapporteringen indeholder en beskrivelse af de enkelte monitoreringspunkter (indtag), herunder:

- **Tildeling af unik EU-forekomst-kode**
- **Angivelse af grundvandslag inden for forekomsten, hvor prøven udtages**
- **Angivelse af de stoffer, der måles i det givne indtag**
- **Ved kemisk overvågning: Angivelse af, om indtaget bruges til status, trend eller begge dele**
- **Stofspecifik angivelse af målehyppighed/frekvens**
- **Angivelse af sidste måletidspunkt (stofspecifik)**

e) Om indsatser - kemisk tilstand

Hvad indrapporteres vedr. indsatser og brug af undtagelsesbestemmelser?

Der er i vandområdeplanerne 2015-2021 ikke fastlagt konkrete indsatser i forhold til grundvandets kvalitative og kvantitative tilstand.

Der benyttes undtagelser.

Drikkevandsdirektivet

Formål: at sikre kvaliteten af drikkevand i EU

Indberetningsforpligtigelse:

- Større almene vandforsyninger hvert 3. år
- Drikkevand vs. råvand/grundvand

Vandforsyningsboringer

Formål: at overvåge kvaliteten af det vand, der skal anvendes til drikkevand

- Krav til kontrol af vandforsyningsboringer er nationalt fastsat
- Resultaterne afrapporteres årligt i grundvandsovervågningsrapporten
- Vandforsyningsboringers karakteristika

Direktiv	Datakilder	Hovedkonklusion
Nitrat	GRUMO LOOP	Stabil udvikling i koncentration af nitrat i måleindtagene ift. grundvand > 50 mg/liter mindst en gang i perioden i 20% af indtagene
Vandramme	GRUMO Vandforsyningsboringer LOOP Grundvandskortlægning Forureningsundersøgelser mv.	Tilstandsvurdering af grundvandsforekomster mht. nitrat: 260 med god tilstand 16 med ringe tilstand 126 med ukendt tilstand
Drikkevand	Drikkevandskvalitet fra større almene vandforsyninger	Ingen overskridelser

Grundvandsovervågningsrapporten er udtryk for det samlede billede af grundvandets tilstand og udvikling

